

ΕΣΤΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

1876

[ΙΟΥΛΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡ. 6.—ΔΕΔΡΜ. ΦΡ. 8.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΑΘΗΝΗΣΙ

Γραφείον της Έστιας: Όδος Σταδίου, 6.

1876.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπολίτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ἜΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος δεύτερος

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι ἔρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοθ. ἔρ. 20 — Δι' ἀποστολὰς ἔρ. ἀπὸ 1 ἑαν. ἑκαστ. ἔτος· καὶ εἰς ἰσπανίαν — Τριῶν προκτ. ἑλλαν. λ. 30 — Γραμ. τῆς ἀποστολῆς: Ἰδ. κεντρικῶν, 0.

25 Ἰουλίου 1876

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΑΥΜΡΙΟΝ ΒΑΒΚ

Συνίσις: 181 σελ. 410.

Χρησιμότης πραγματικῆ, χρησιμότης ἰδανικῆ.

«Ὁ ἀήρ, ἡ βροχὴ, αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου εἶναι χρήσιμα χωρὶς νὰ ἔχουν ἀξίαν, ἔλεγεν ὁ Λεωνίδας ἐνθυμούμενος τοὺς λόγους τοῦ διδασκάλου. Δὲν ἔχουν ἀξίαν; Οἱ βῶλοι μου ὅμως οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι χρήσιμοι ἔχουν ἀξίαν, ἀφοῦ τοὺς ἡγόρασα. Ὑπάρχουσι λοιπὸν πράγματα τὰ ὅποια ἔχουν ἀξίαν, χωρὶς νὰ ᾖναι χρήσιμα;»

Τὸ ἐσπέρας, ὅταν ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος τὸν προσεκάλεσαν νὰ παίξωσι βῶλους, ἐνεθυμήθη τὴν ἀπορίαν ταύτην καὶ ἠρώτησε τοὺς φίλους του.

Δὲν ἤξευραν τί νὰ ἀπαντήσουν.

Ἐτύχως ὁ διδάσκαλος διήρχετο ἐκεῖθεν. — Διδάσκαλε, τῷ εἶπεν ὁ Λεωνίδας ἀφοῦ τὸν εἶχον ῥέτησεν, οἱ βῶλοι ἔχουν ἀξίαν;

— Δι' ἐμὲ ὄχι, ἀφοῦ δὲν παίξω, ἀπεκρίθη.

— Καὶ ὅμως ὁ γείτων μας ὁ Μακρῆς δὲν παίξει οὐτ' ἐκεῖνος; εἶπεν ὁ Πέτρος, καὶ ὅμως ἀγοράζει.

— Διὰ νὰ τοὺς μεταπωλήσῃ, εἶπεν ὁ Λεωνίδας.

— Ὁ κ. Μακρῆς, ἐπανελάθεν ὁ διδάσκαλος, ἀγοράζει τοὺς βῶλους εἰς τοὺς Παρισίους, καὶ τοὺς μεταπωλεῖ εἰς τὰ παιδία ὀλίγον ἀκριβώτερα διὰ νὰ ἀποζημιωθῇ διὰ τοὺς κόπους του· καὶ μὲ τὸ κέρδος ἀγοράζει χρήσιμα εἰς αὐτὸν πράγματα.

— Ἡμεῖς ὅμως, εἶπον τὰ παιδία, ἀγοράζομεν τοὺς βῶλους διὰ νὰ παίξωμεν.

— Εἰς τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεως, ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος, τὰ παιγνίδια εἶναι συγχωρημένα· σὰς εὐχαριστοῦν, καὶ διὰ τοῦτο εἶθε διατεθειμένοι νὰ ἐξοδεύσητε χάριν τῆς δικαιοδοσίας ταύτης. Διὰ τοῦτο, πράγμα τὸ ὅποιον προξενεῖ εὐχαρίστησιν δύναται ἐπίσης νὰ ἔχῃ καὶ ἀξίαν. Ἡ δικαιοδοσία ἔχει ἐπίσης τὴν χρησιμότητά της· χρησιμότητα κατωτέρως τάξεως καὶ τῆς ὁποίας, ἀναμφιβόλως, πρέπει νὰ κἀμνωμεν μετρίαν χρῆσιν καὶ μόνον δι' ἀνάπαυσιν μετὰ τὴν ἐργασίαν. Ὑπάρχουσι μάλιστα πράγματα τὰ ὅποια ἔχουν ἀξίαν, ἀν καὶ σεῖς καὶ ἐγὼ δὲν τὰ εὐρίσκομεν οὔτε εὐχάριστα, οὔτε χρήσιμα· ἀλλ' ὑπάρχουσι ἄλλοι ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι τὰ ἐπιθυμοῦν διὰ τοῦτον ἢ δι' ἐκεῖνον τὸν λόγον, καὶ ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι οὐ-

τοι εἶναι διατεθειμένοι νὰ τὰ ἀγοράσωσι, τὰ ἀντικείμενα ταῦτα ἔχουν ἀξίαν.

Λεωνίδας. — Ὡστε ὅ, τι πωλεῖται ἢ ἀγοράζεται ἔχει ἀξίαν;

Διδάσκαλος. — Εἶπωμεν μᾶλλον ὅτι πᾶν ἀντικείμενον, ἢ πᾶσα ὑπηρεσία, ἢν ἐπιθυμῆται νὰ προμηθευθῇ διὰ πληρωμῆς, ἔχει ἀξίαν. Ὅνόμασέ με ἀντικείμενα, ἅτινα ἀγοράζει τις εὐχαρίστως.

Πέτρος. — Ἄρτον, ἐνδύματα, βιβλίον, ἵππον, καὶ πολλὰ ἄλλα.

Διδάσκαλος. — Ὅνόμασέ με τώρα ὑπηρεσίας, ἃς προμηθεύεται τις διὰ πληρωμῆς.

Παῦλος. — Τὸ σκάψιμον, τὸ θέρισμα, τὸ ράψιμον.

Λεωνίδας. — Ὅλοι αἱ ἐργασίαι, ὅλοι οἱ ἐργάται πληρώνονται.

Διδάσκαλος. — Ἀνέφερες ἐργασίας διὰ τῶν χειρῶν γινόμενας· ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἐργασίαι, ἃς πληρώνει τις.

Λεωνίδας. — Πληρώνονται αἱ ἐπισκέψεις τοῦ ἱατροῦ.

Διδάσκαλος. — Καὶ ἡ μάθησις, δὲν ἔχει ἀξίαν;

Λεωνίδας. — Ὄ! Ἐγὼ εἶμαι πολὺ εὐτυχῆς διότι γνωρίζω νὰ ἀναγιώσκω.

Πέτρος. — Καὶ ἐγὼ διότι ἤξευρα νὰ λογαριαζώ. Ἡ μητέρα μὲ βάζει καὶ κἀνω ὄλους τοὺς λογαριασμούς.

Διδάσκαλος. — Ἐπαναλαμβάνω λοιπὸν, ὅτι τὰ τε πράγματα καὶ αἱ ἐργασίαι, αἱ φανταστικῆς ἔχουσιν τὴν ὠφέλειαν· πράγματα ἀρεσκείας ἀπλῆς· ἔχουν ἀξίαν, ἅμα ὑπάρχουσι ἄνθρωποι πρόθυμοι νὰ τὰ ἀποκτήσουν διὰ χρημάτων.

Ἡ ἰδεουτήσια.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν συνομιλίαν ταύτην, ζωικὰ συζητήσεις ἠγέρθη ἐν τῇ αὐτῇ τῆς σχολῆς κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεως μετὰ τοῦ Λεωνίδα καὶ τοῦ Δημητρίου. Ὁ Λεωνίδας εὗρεν ἕνα βῶλον καὶ ἐπειδὴ ὁ Δημήτριος εἶχε χάσει ἕνα, τὸν ἐζήτηε ὡς ἀνήκοντα εἰς αὐτόν. Ἄλλ' ὁ Λεωνίδας ὑπεστήριξεν ὅτι πολλοὶ βῶλοι χάνονται, ὅτι ἔχασε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, καὶ ὅτι εὖρος μᾶλλον ἕνα ἐκ τῶν ἰδικῶν του.

Ὁ Φίλιππος τότε ἐσκέφθη νὰ ἐρωτήτῃ τὸν Δημήτριον ἐὰν ὁ βῶλος τὸν ὅποιον ἔχασεν ἦτον μικρὸς ἢ μέγας.

—³Πτο μεγάλος, απήντησεν δ Δημήτριος.
'Αλλ' απεδείχθη ὅτι ὁ εὐρεθείς βῶλος ἦτον μικρὸς καὶ ὁ Δεωνίδας τὸν ἐκράτησε.

Ὁ διδάσκαλος, ὁ ὁποῖος ἤκουσε πάντα ταῦτα ἀπαρτήρητος, ἐπλησίωσε τότε, ἵνα ἐκ τοῦ μικροῦ τούτου συμβάντος ἐξαγάγῃ τὴν πρέπουσαν διδασκαλίαν.

— Εἶδον, εἶπεν, ὅτι ἐνοεῖτε τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας, χωρὶς νὰ σὰς τὸ μάθη τις. Ἐάν τις ἐξ ὑμῶν ἐκαμνεν ἕνα ἀετὸν, ἢ ἐὰν ὁ πατήρ του τῷ ἔδιδε μίαν σβοῦραν, εἴτε ἕνα βῶλον, θεωρεῖ τὸν ἀετὸν τοῦτον, τὴν σβοῦραν, τὸν βῶλον, ὡς ἰδιοκτησίαν του, ἢν δύναται νὰ κάμῃ, ὅτι θέλει. Εἶναι ἀπόλυτος κύριος, καὶ ἐν ἀνάγκῃ θὰ ὑπερασπίζετο γενναίως τὸ δικαίωμά του, ὅπως θὰ ὑπερασπίζεσθαι τὰ ὄριά του, ἐὰν κανεὶς ἤθελε νὰ τοῦ τὰ κόψῃ.

Καὶ πρέπει νὰ γείνηται τοῦτο.

Διατί;

Διότι ἡ βεβαιότης τῆς ἀπολαύσεως παντὸς κεκτημένου πράγματος σὰς δίδει μεγάλην ἐνέργειαν καὶ ἐπιμονήν. Θέλει τις νὰ ἀυξήσῃ ὅ,τι ἔχει, καὶ ἡ ἰδιοκτησία κατανατῆ οὕτω τὸ αἷτιον τῆς διπλασιάσεως, καὶ πολλάκις τῆς δεκαπλασιάσεως καὶ ἑκατονταπλασιάσεως τῆς παραγωγῆς· ἐκεῖ ἐνθα ἄλλοτε ἑκατὸν ἄγριοι ἐκοπίαζον νὰ εὐρωσι τὴν τροφήν των, βλέπει τις σήμερον δέκα χιλιάδας οἰκογενείας, ἐκ τῶν ὁποίων ἑκάστη ἔχει τὴν ἰδιοκτησίαν καὶ βιομηχανίαν τῆς, ζώσας ἐν ἀφρονίᾳ.

Ἐὰν ἡ ἰδιοκτησία δὲν ὑπῆρχε, οὐδεὶς θὰ ἐφύτευε δένδρον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἄλλος ἠδύνατο νὰ ἔλθῃ νὰ κόψῃ τοὺς καρποὺς, οὐδεὶς θὰ ἐκτίθεν οἰκίαν, τὴν ὁποῖαν ἄλλος ἠδύνατο νὰ κατοικήσῃ ἀντ' αὐτοῦ; οὐδεὶς θὰ ἀνέτρεφεν ἵππον, ἐὰν ὁ γείτων του ἠδύνατο νὰ τὸν οἰκιοποιήσῃ, οὐδεὶς θὰ ἔσπειρε λινάριον, διὰ νὰ κατασκευάσῃ ἐξ αὐτοῦ ὑφασμα ὁ τυχὼν διαβάτης.

Δύνασθε, τέκνα μου, νὰ φαντασθῆτε τόπον ἐνθα ἕκαστος θὰ ἠδύνατο νὰ λαμβάνῃ ἀτιμωρητὴ τὰ πράγματα τῶν ἄλλων; Ὁ Ἰωάννης θὰ ἠδύνατο νὰ ἀρπάξῃ τὴν σβοῦραν τοῦ Πέτρου, καὶ ὁ Φίλιππος τὴν στεφάνην τοῦ Ἰακώβου. Ἐπεθυμοῦσατε νὰ ζήσητε εἰς ἕνα τοιοῦτον τόπον;

— Ὁχι, ὄχι, ὄχι, ἀνέκραξαν τὰ παιδιά.

— Ἰδωμεν τώρα πῶς δύναται τις νὰ προμηθευθῇ ἰδιοκτησίαν, δηλ. ἀντικείμενόν τι, εἰς βλίον, βῶνον, οἰκίαν, γῆν, ἀνήκοντα ἤδη εἰς ἄλλον;

— Ἀγοράζει, απήντησεν ὁ Φίλιππος.

— Δηλαδή δίδει τίς τι εἰς ἀντάλλαγμα, λέγει ὁ διδάσκαλος. Καὶ πῶς ἀκόμη;

— Τὸ λαμβάνει ὡς δῶρον, απήντησεν ὁ Ἰωάννης.

— Ὑπάρχουν ἄλλοι τρόποι ἀκόμη;

— Νὰ τὴ λάβῃ τις διὰ κληρονομίας, λέγει ὁ Πέτρος.

— Δύναται νὰ τὰ εὕρῃ τις ἀκόμη, ἀλλὰ δικαιοῦται νὰ τὰ οἰκιοποιήσῃ μόνον, ὅταν τὰ εὐρεθῆντα δὲν ἀνήκουσιν εἰς οὐδένα. Ὑπάρχουσι χωραὶ ἀνευ κατοικῶν. Δύναται τις εἰς τὰς χώρας ταύτας νὰ περιτερίχῃ γαίαν, νὰ τὰς καλλιεργῇ, νὰ κτίσῃ οἰκίαν καὶ νὰ τὴν κατοικήσῃ, καὶ αἱ γαῖαι αὗται καὶ ἡ οἰκία αὕτη κατανατῶσι νομίμως ἡ ἰδιοκτησία τοῦ κατασκευάσαντος διὰ τῆς ἐργασίας του ταῦτα.

Τὸ ὕδωρ ἐπίσης τὸ ὁποῖον εἶναι ὑπὸ τὴν γῆν δὲν ἀνήκει εἰς οὐδένα, ἀλλ' ἐὰν κατασκευάσῃ φρέαρ, τὸ ἐν τῷ φρέατι εἰσερχόμενον ὕδωρ μοι ἀνήκει, καὶ δύναμαι νὰ τὸ δώσω, ἢ ἐν ἀνάγκῃ καὶ νὰ τὸ πωλήσω. Οἰκιοποιήθη τὸ ὕδωρ τοῦτο διὰ τῆς ἐργασίας μου, ἢ, ὑπερ τὸ αὐτὸ, δι' ἐμισθοῦ ἐργασίας, ἢτοι διὰ χρημάτων ἄτινα ἐκέρδισα δι' ἄλλου τρόπου, καὶ ὅ,τι μοι ἀνήκει, δύναμαι νὰ τὸ διαθέσω ὅπως θέλω, σεβόμενος πάντοτε τοὺς νόμους τῆς ἠθικῆς.

Α. ΒΕΡΝΑΡΑΚΗΣ.

Ἔπειτα συνέχισεν.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΚΗΡΙΟΥ

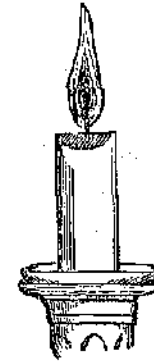
Συγγραμ. 181 σελ. 480.

Ἄς ἰδῶμεν τώρα τὸν φωτισμὸν. Ὁ ἀνάψω ἐν κηρίον ἢ δῶν, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ἔργον τοῦ προορισμοῦ των. Τὸ κηρίον καὶ ὁ λύχνος εἶναι, τὸ ἠξέυρτε, δῶν διάφορα πράγματα. Διὰ νὰ κατασκευάσῃτε λύχνον γεμίζετε δι' ἐλαίου ἐν δοχείον, ἔπειτα θέτετε ἐπ' αὐτοῦ ὀλίγον βαμβάκιον ἐπίτηδες ἠτοιμασμένον, καὶ τέλος ἀνάπτετε τὸ ἄνω ἄκρον ταύτης τῆς θρυαλλίδος. Ὅταν ἡ φλόξ καταβῇ μέχρι τοῦ ἐλαίου, τότε σβύνει ἐκεῖ, ἐξακολουθεῖ δὲ νὰ κατῆ εἰς τὸ ἐπάνω μέρος. Ἴσως μ' ἐρωτήσητε πῶς τὸ ἐλαῖον, ἀφ' οὗ δὲν καίει μόνον του, ἀναβαίνει εἰς τὸ βαμβάκιον, καὶ καίει ἐκεῖ; Ἀπέσως θὰ ὀμιλήσωμεν περὶ τούτου. Ἀλλὰ δὲν σὰς φαίνεται ἀκόμη θαυμαστότερον πῶς καίει ἐν κηρίον; Διότι αὐτὸ εἶναι οὐσία στερεά, καὶ δὲν περιέχεται ἐντὸς δοχείου. Πῶς ἡ στερεὰ αὕτη οὐσία ἀναβαίνει εἰς τὸ μέρος ὅπου εἶναι ἡ φλόξ; Πῶς, ἐν ᾧ δὲν εἶναι ρευστὴ, καὶ πῶς, ὅταν γίνηται ρευστὴ, ἐξακολουθεῖ νὰ συνέχεται; Τοῦτο εἶναι ἀληθῶς θαυμαστόν εἰς τὸ κηρίον.

Ὑπάρχουσιν εἰς τὴν αἰθούσαν ταύτην βεῦματα ἀέρος ἄτινα θὰ μᾶς βοηθήσωσιν εἰς μερικὰ τῶν πειραμάτων ἡμῶν, εἰς ἄλλα ὅμως θὰ μᾶς ἐνοχλήσωσι. Διὰ ν' ἀποφύγωμεν τοῦτο θὰ προσπαθῶ νὰ κατορθώσω φλόγα ἡσυχον καὶ κανονικὴν, διότι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ σπουδάσωμεν ἐν ἀντικείμενον ὅταν παρουσιάζωνται προσκόμματα ἔξω παρὸς αὐτό. Ἄς μεταχειρισθῶμεν τὸν τρόπον ὃν μεταχειρίζονται ὅσοι ἀνάπτουσι κηρία εἰς τὸ ὑπαιθρον, εἰς τοὺς ἐξώστους ἢ εἰς τὰ

παραπήγματα πλουσίον ὀφιοπωλείων. Ἴδου ὁ ὑάλινος αὐτὸς κύλινδρος. Αὐτὸς τίθεται περὶ τὸ κηρίον, καὶ ἠμπορεῖ, ὡς βλέπετε, κατὰ θέλησιν νὰ καταβιβάζηται ἢ νὰ σύρηται ὑψηλότερον. Ἐντὸς αὐτοῦ ἡ φλόξ τοῦ κηρίου δὲν κινεῖται, καὶ ἠμποροῦμεν ἀνέτως νὰ τὴν ἐξετάσωμεν.

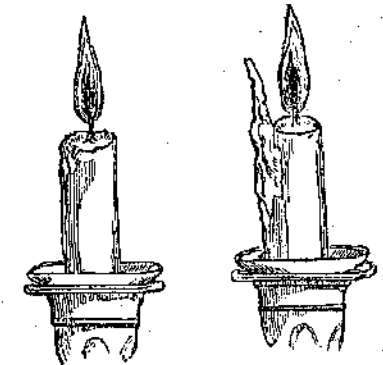
Κάτω, ὡς βλέπετε, ὑπὸ τὸ καιόμενον φτίλλιον σχηματίζεται ἐν κανονικὸν κύρωμα· ἄς τὸ ἐνομάσωμεν κοτύλην. Ἡ θερμότης τῆς φλογὸς ἀποτελεῖ βεῦμα, καὶ ὁ ἀήρ αὐτοῦ, πνέων εἰς τὴν

Σχ. 5.

ἐξωεπιφάνειαν τοῦ κηροῦ ἢ τοῦ ἀλείμματός, καθιστῆ τὰ χεῖλη τῆς κοτύλης ψυχρότερα παρὰ τὸ ἐντὸς αὐτῆς. Τοῦτο λοιπὸν τὸ ἐντὸς ἀναλύεται ὑπὸ τῆς φλογὸς, ἢ τισκαταβαίνει διὰ τοῦ φτίλλιου ἔως ὅπου δὲν ἠμπορεῖ νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω χωρὶς νὰ σβύσῃ τὸ ἔξω ὅμως μέρος δὲν ἀναλύεται. Ἄν ἀποτελέσω βεῦμα ἀέρος πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ πρὸς τ' ἀριστερά, ἢ κοτύλη μου θὰ διαβράγῃ, καὶ ἡ ἀναλελυμένη ὕλη θὰ καταρρέσῃ εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ κηρίου. Ἡ δύναμις τῆς βαρύτητος, εἰς τὴν ὁποῖαν ὑπόκειται ὁ κόσμος ὀλόκληρος, διατηρεῖ τὸ βευστὸν τοῦτο εἰς ὀριζόντιον θέσιν· ἄμα ὅμως ἡ κοτύλη παύσῃ οὕσα ἡ ἴδια ὀριζόντιος, χύνεται φυσικῶς καὶ τὸ βευστὸν διὰ τῆς ἀνοιγομένης ὑδρορρόης. Ἡ κοτύλη λοιπὸν σχηματίζεται διὰ τοῦ κανονικοῦ βεῦματος τοῦ ἀέρος, τοῦ ἐπιανεργούοντος εἰς ἕλα ἐνταυτῶν τὰ σημασία, καὶ προφυλάττοντος τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν ἀπὸ τῆς θερμότητος. Καμία καύσιμος ὕλη δὲν εἶναι κατάλληλος πρὸς κατασκευὴν κηρίου ἢν δὲν ἔχῃ τὰς ἰδιότητας αἰτίνες τῆς ἐπιτρέπουσι νὰ σχηματίσῃ ταύτην τὴν κοτύλην. Ἐξαιρεῖται μόνον ἐν εἶδος ζύλου σπογγοειδοῦς, εὐρισκομένου εἰς τῆς Ἰρλανδίας τὰ καυσοχώματα, καὶ περιέχοντος ἐντὸς του τὴν ὕλην ἣτις τρέφει τὴν φλόγα. Τώρα ἐνοεῖτε διατὶ αἱ ὠραταὶ ραβδωταὶ ἐκεῖναι λαμπάδες, τὰς ὁποίας σὰς ἔδειξα, δὲν εἶναι καλὰ κηρία· διότι ἡ κοτύλη αὐτῶν δὲν ἔχει τὸ ὠραῖον ἐκεῖνο λεπτὸν καὶ καταστρόγγυλον χεῖλος. Βεβαίως ἐνοήσατε μέχρι τοῦδε ὅτι ἡ ὠραιότης τῶν πραγμάτων συνίσταται εἰς τὴν ἐντέλειαν, δηλαδή τὴν χρησιμότητα αὐτῶν. Ἐντελὲς πρᾶγμα δὲν εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς τέρπει τὴν ὄρασιν, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐκτελεῖ καλύτερα τὸν σκοπὸν του. Τὸ κηρίον τοῦτο σὰς φαίνεται ὠραῖον, ἀλλὰ δὲν καίει καλῶς, διότι προξενεῖ βεῦμα ἀνώμαλον, καὶ ἐπομένως ἀνώμαλος εἶναι καὶ ἡ κοτύλη αὐτοῦ. Τοῦ ἀναβαίνοντος βεῦματος θὰ ἴδῃτε τ' ἀποτελέσματα, καὶ σὰς παρακαλῶ νὰ τὰ παρατηρήσετε, ὅταν μικρὸς βῶαξ ἀλείμματος ἐκ χειλ-

ξαι ἀπὸ ἐν μέρος τῆς κοτύλης, βεῖ εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ κηρίου, καὶ καθιστῆ αὐτὸ χονδρότερον ἀπὸ τὸ ἐν μέρος. Ὅταν κινήται τὸ κηρίον, ἢ προσθήκη αὕτη μένει ὡς μικρὸς στύλος ὀρθός, παράλληλος πρὸς τὸ φτίλλιον, καὶ δὲν καίεται. Ἐπειδὴ ὑψοῦται ὑπεράνω τῆς λοιπῆς καυσίμου ὕλης, περικυκλοῦται εὐκολότερον ὑπὸ τοῦ ἀέρος, καὶ διὰ τοῦτο ψυχραίνεται περισσότερον, καὶ ἠμπορεῖ ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν θερμότητα τῆς ἐξίας, δηλαδή τῆς φλογὸς ἣτις εἶναι πλησιεστάτη. Τὰ μεγαλύτερα λάθη ὅσα γίνονται εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν κηρίων, ἢ καὶ ὅπου δῆποτε, μὲς διδάσκουσι πολλάκις πράγματα τὰ ὁποῖα ποτὲ δὲν θὰ ἐμμανθάνομεν, ἐν δὲν ἐγίνετο κἀνὲν σφάλ-

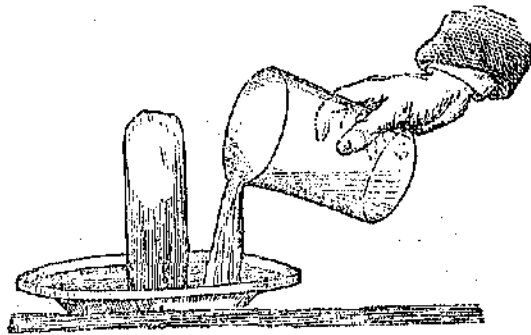

Σχ. 6.

μα. Σπουδάζομεν δια νὰ γίνωμεν φιλόσοφοι, καὶ ἐλπίζω ὅτι σάς εἰς ἐκπλήττει κἀνὲν ἀποτελεσμα, ἐν εἶναι μάλιστα νέον αὐτό, ποτὲ δὲν θὰ λησμονῆτε νὰ ἐρωτᾶτε: «Ἀλλὰ διατὶ τοῦτο; Τίς εἶναι ἡ αἰτία;» Μέχρι τέλους θὰ εὐρίσκετε τὴν ἀπόκρισιν.

Ὡς πρὸς τὰ κηρία ἀναγκαῖον εἶναι νὰ ἐξηγησωμεν καὶ ἄλλο τι. Πῶς τὸ βευστὸν ἐξέρχεται ἐκ τῆς κοτύλης, πῶς ἀναβαίνει ὡς ἐκεῖ ὅπου φλογίζεται; ἠξέυρτε ὅτι ἡ φλόξ τοῦ κηρίου, εἴτε ἀλείμμα, εἴτε κηρὸς ἢ ἀγιοκέριον, εἴτε γσατίνη, εἴτε κήτους λεύκωμα εἶναι ἡ ὕλη αὐτοῦ, ποτὲ δὲν καταβαίνει μέχρι τῆς οὐσίας ἣτις τὸ τρέφει, ἀλλὰ μένει πάντοτε εἰς τὴν ἰδίαν ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῆς, καὶ δὲν τὴν ἀναλύει ὀλην. Πάντοτε ἀπέχει ὀλίγον ἀπὸ τοῦ βευστοῦ, καὶ μόνον σύρει πρὸς ἐαυτὴν τὰ χεῖλη τῆς κοτύλης. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ φαντασθῶ ὀραιότερον φυσικὸν συνδυασμὸν ἐκεῖνου, καθ' ὃν τὰ διάφορα μέρη τοῦ κηρίου τοῦτου ἀλληλουχούονται καὶ ἀλληλοβοηθούονται. Μία τῶν σύφλογοιστέρων ὕλων καιομένη βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, χωρὶς νὰ τὴν καταλάβῃ ὀλην ἢ φλόξ, θὰ σὰς φανῇ πρᾶγμα πολὺ παράδοξον, ὅταν συλλογισθῆτε ποῖα εἶναι ἡ δύναμις τῆς φλογὸς, καὶ πόσον ὀλίγος καιρὸς τῆς χρειάζεται ὑπὸ ἄλλας περιστάσεις διὰ νὰ καταστρέψῃ τὸν κηρὸν ὅστις τὴν τρέφει. ἠξέυρομεν πόσον εὐκόλως θὰ ἠνάγκάζε τὴν καύσιμον ὕλην ν' ἀλλάξῃ μορφήν, ἐν πολὺ τὴν ἐπλησίωζε.

Ἄλλα πῶς ἢ φλόξ κυριεύει τὴν καύσιμον ὑλιν; Τοῦτο μᾶς φέροι εἰς τὴν περιεργωτάτων ζητημάτων τῆς φυσικῆς, εἰς τὴν τριχώδη ἔλξιν· «τὴν τριχώδη ἔλξιν;» λέγετε. Τί σχέσιν ἔχουσιν αἱ τρίχες; Ἄδιάφορον τὸ ὄνομα. Ἄς μὴ ἐπιμείνωμεν εἰς αὐτό. Ἐφευρέθη εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν δὲν ἦτον ἀκόμη ἀκριβῶς γνωστὴ ἡ δύναμις αὐτῆ. Ὅπως δὴποτε, δι' αὐτῆς ἡ ὕλη ἦτις τρέφει τὴν φλόγα σύρεται καὶ ἐναποτίθεται εἰς τὸ μέρος ὅπου γίνεται ἡ φλέξις, καὶ τοῦτο οὐχὶ ὅπου τύχη, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ κέντρον τῆς καύσεως. Ἄς σὰς δώσω ἐν ἡ δὴ παραδείγματα τῆς τριχώδους αὐτῆς ἐνεργείας, ἥτοι τῆς ἔλξεως δι' ἧς δύο οὐσίαι, ἐξ ὧν ἡ μία δὲν διαλύει τὴν ἄλλην, συνδέονται. Ὅταν πλύνετε τὰς χεῖράς σας, τὰς βρέχετε ἐντελῶς, καὶ λαμβάνετε ὀλίγον σαπῶνιον διὰ ν' αὐξήσετε τὴν προσκόλλησιν τοῦ ὕδατος, καὶ ἔπειτα τὸ δῆμα σας μένει ὑγρὸν. Τοῦτο εἶναι ἀποτέλεσμα ταύτης τῆς ἔλξεως. Μάλιστα ἂν αἱ χεῖρές μας εἶναι ὅπως διόλου καθαροί, — ὑπερσπανίως συμβαίνει, διότι εὐκόλως λερώνονται, — ὅταν βυθίσωμεν τὸν δάκτυλον εἰς τὸ νερὸν, τὸ νερὸν ἀνέρπει ἢ ἀναβαίνει ὀλίγον ὑψηλότερον εἰς αὐτόν. Ἴδου ἄλλο. Ἐδῶ ἔχω οὐσίαν τινὰ ἱκανῶς πορώδη, μίαν στήλην ἄλατος. Τὴν θέτω ὀρθῶν εἰς τὸ πινάκιον, καὶ εἰς αὐτὸ χύνω ὄχι ἀπλοῦν νερὸν, ὡς φαντάζεσθε, ἀλλὰ ψευστόν τι περιέχον ὅσον ἄλλας ἢμπορεῖ νὰ περιλάβῃ· ὡστε β,τι θὰ ἰδῆτε δὲν θὰ προέλθῃ ἐξ ἀναλύσεως τῆς στήλης τοῦ ἄλατος. Φαντασθῆτε ὅτι τὸ πινάκιον παριστᾷ ἐν κηρίον, ἢ τὴν κοτύλην αὐτοῦ, ἢ στήλην ἄλλοις τὸ φτίλλιον, καὶ τὸ ὑγρὸν τοῦτο τὸν ἀναλελυμένον κηρόν. Ἐχωματίαια τὸ ὑγρὸν διὰ νὰ ἢμπορέσετε καλῶτερα νὰ ἰδῆτε πῶς ἐνεργεῖ. Ἴδέτε β,τι ὅσον τὸ χύνω εἰς τὸ πινάκιον, εἰσέρχεται καὶ ἀναβαίνει εἰς τὴν στήλην τοῦ ἄλατος.

Σχ. 7.

Ἄν τὸ κυανόν αὐτὸ ὑγρὸν ἦτον καύσιμον, καὶ ἂν ἐθέτομεν φτίλλιον εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἄλατος, τὸ ὑγρὸν θὰ ἀνέβαινεν εἰς τὸ βαμβάκιον καὶ θὰ ἔκαιε. Περιεργωτάτη εἶναι αὕτη ἡ ἐνεργεια καὶ ἔλα τὰ κατ' αὐτήν. Ὅταν νίπτεσθε λαμβάνετε τὸ χεῖρόμακτρον, καὶ αὐτὸ ἀπορροφᾷ τὸ νερὸν. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, δηλαδὴ διὰ τῆς ἰδίας ἔλξεως τὸ ἄλειμμα ποτίζει τὸ

φτίλλιον τοῦ κηρίου. Συμβαίνει ἐνίοτε ἐξ ἀπροσεξίας ἐν μικρὸν παιδίον (εἶδα πολλάκις καὶ μεγάλους, ἔχοντας πολλὴν τάξιν εἰς ὅλας τὰς πράξεις, νὰ γίνωνται ἐνοχοὶ αὐτῆς τῆς ἀπροσεξίας), ἀφ' οὗ νιφθῆ, βίπτει τὸ προσώπιον εἰς τὸ χεῖλος τῆς λεκάνης, ὡστε ἡ μία ἄκρα αὐτοῦ βρέχεται. Ἦξεύρετε τί συμβαίνει; Τὸ προσώπιον ἐχρησίμωσεν ὡς σίφων, ἀπορροφᾷ ταχέως ὅλον τὸ νερὸν τῆς λεκάνης, καὶ τὸ χύνει κατὰ γῆς. Διὰ νὰ διακρίνετε καλῶτερα πῶς αἱ οὐσίαι ἐνεργοῦσιν ἡ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης, ἔφερα ἐδῶ ἐν ἀγγεῖον κατασκευασμένον ἐξ ὑφάσματος μεταλλικοῦ, καὶ περιέχον νερὸν. Ἡ ἐνεργεια τοῦ ἀγγείου τοῦτου δύναται νὰ συγκριθῆ πρὸς τὴν ἐνεργειαν τοῦ βαμβάκιου ἢ τοῦ βαμβάκιου ὑφάσματος, ὡστε καὶ ἐνίοτε κατασκευάζονται μεταλλικὰ φτίλλια. Βλέπετε ὅτι τὸ ἀγγεῖόν μου εἶναι πορώδες· διότι ἂν χύσω νερὸν ἀπ' ἐπάνω, τὸ νερὸν ἐκρέει κάτωθεν. Δύσκολον θὰ σὰς ἦτον νὰ μοὶ ἀποκριθῆτε ἂν σὰς ἠρώτων εἰς ποίαν κατάστασιν εἶναι τὸ ἀγγεῖον τοῦτο, τί περιέχει, καὶ διατί β,τι περιέχει μένει ἐντὸς αὐτοῦ. Εἶναι πλήρες νεροῦ· καὶ ὅμως βλέπετε ὅτι τὸ νερὸν ἐμβαίνει εἰς αὐτὸ καὶ ἐξέρχεται, ὡς ἂν ἦτον κενόν. Ἄρκει νὰ τὸ κενώσω διὰ νὰ σὰς τὸ ἀποδείξω. Ἴδου δὲ ὁ λόγος τοῦτου τοῦ μυστηρίου. Τὸ μεταλλικὸν ὑφασμα, ὅταν ἀπαξ βραχῆ, μένει βρεγμένον· εἶναι δὲ τόσον πυκνὸς ὑφασμένον, ὡστε τὸ ὑγρὸν σύρεται ἀπὸ τὸ ἐν εἰς τὸ ἄλλο μέρος μετὰ δυνάμεως τοσαύτης, ὡστε μένει ἐντὸς τοῦ ἀγγείου, ἂν καὶ εἶναι πορώδες αὐτό. Οὕτω καὶ τὰ μόρια τοῦ ἀναλελυμένου ἀλείμματος ἀναβαίνουσιν εἰς τὸ βαμβάκιον, καὶ φθάνουσιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ φτίλλιου. Ἄλλα μόρια ἔρχονται κατὰπιν αὐτῶν, συρόμενα ὑπὸ ἀμοιβαίας ἔλξεως, καὶ καθ' ὅσον φθάνουσι πλῆσιον τῆς φλογός, ἀνάπτουσι.

Ἐπειτα συνέχιστε.

Α. Ρ. ΠΑΓΚΑΒΙΣ.

Ο ΜΟΥΡΙΛΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΜΑΥΡΟΣ ΤΟΥ

Ἦτο ὠραία θερινὴ πρωτὴ τοῦ ἔτους 1630. Ἡ Σεβίλλη, πόλις τῆς Ἰσπανίας, ἔλαμπεν ἐν δλητῇ μεσημβρινῇ αὐτῆς μεγαλοπρεπεῖα. Νέοι τινὲς διηυθύνοντο εὐθύμως ἄδοντες πρὸς τὴν αἰκίαν τοῦ διασήμεου ζωγράφου Μουρίλλου, ἐνθα ἐδιδάσκοντο τὴν ζωγραφικὴν. Ἦσαν οὗτοι ὁ Κάρλος, ὁ Φερνάνδης, ὁ Μένδης, ὁ Ἰστρουίτζ, ὁ Γονζάλες καὶ ὁ Κορδόβας, νέοι ζωῆροι καὶ πλήρεις σεβασμοῦ καὶ θαυμασμοῦ πρὸς τὸν μέγαν αὐτῶν διδάσκαλον.

Ἀνέβησαν ἐν σώματι τὴν εὐρεῖαν κλιμακα καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς σχολῆς.

Ὁ διδάσκαλος δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη· καὶ ἐν τασούτῳ οἱ μαθηταὶ ἠτοίμαζον τοὺς πίνακας τῶν καὶ ἐξήταζον τὰς ἐργασίας τῶν.

«Μὰ τὸν ἄγιον Ἰάκωβον, ἀνέκραξεν αἴφνης ὁ Ἰστρουίτζ· ποῖος ἐξ ὑμῶν ἔμεινε χθὲς τὸ ἐσπέρας τελευταῖος ἐν τῷ σχολείῳ;

«Κοιμάσαι, ἀπεκρίθη ὁ Κορδόβας, ἢ δὲν ἐνθυμείσαι ὅτι ὅλοι ἐξῆλθον ἐμοῦ;

«Καὶ ὅμως, εἶπεν ὁ Ἰστρουίτζ ἀνυπομόνως, χθὲς τὸ ἐσπέρας ἐκαθάρισα ἐπιμελῶς τὸν πίνακά μου, καὶ σήμερον ἰδοὺ τον πάλιν πλήρη χρωμάτων, ὡς ἐάν καθ' ἑλὴν τὴν νύκτα νὰ ἔγεινε χρῆσις αὐτοῦ.

«Περίεργον πρᾶγμα, ἀνεβόησεν ὁ Κάρλος, πάλιν ἐνα ἀνθρωπίσκον ἐπὶ τοῦ πίνακος μου, καὶ σὰς βεβαίω, δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητος ἡ εἰκὼν· ἐπεθύμουν ὅμως νὰ μάθω, τίς διασκεδάζει καθ' ἑκάστην ζωγραφίζων ἐπὶ τοῦ τοίχου ἢ ἐπὶ τοῦ πίνακος μου· χθὲς μάλιστα ὑπῆρχεν ὠραία κεφαλή ἐπὶ τοῦ πίνακος τοῦ Φερνάνδης.

«Στοιχηματίζω, εἶπεν ὁ Φερνάνδης, ὅτι ὁ Ἰστρουίτζ εἶναι ὁ ἐνασμενιζόμενος εἰς ταῦτα.

«Σοὶ ὀρκίζομαι ὅτι οὐδὲ ἐπλησίασά ποτε τὸν πίνακα ἐνὸς ἄλλου.

«Μὴ ὀρκίζεσαι, Ἰστρουίτζ, σὲ πιστεύομεν· δὲν εἶσαι οὔτε ἱκανὸς νὰ ζωγραφίσῃς τόσον καλά.

«Οἱ χρωστήρες μου εἶναι ὅλοι ἠφανισμένοι, ἀνέκραξεν ὁ Γονζάλες. Μὰ τὸν προστάτην τῆς Ἰσπανίας, ἐνταῦθα συμβαίνει τι μυστηριώδες.

«Μήπως καὶ σὺ πιστεύεις, ὡς ὁ μαῦρός μας ὁ Σεβαστιανός, ὅτι ὁ πράττων τὰ παραδόξα ταῦτα εἶναι ὁ Ζόμβης, τὸ φάντασμα τῶν Ἀράβων;

«Τῇ ἀληθείᾳ, ἐάν ὁ Ζόμβης ἦναι ὁ ἐκτελὼν τὰς ὠραίας ταύτας εἰκόνας, εἶπεν ὁ Μένδης, ἔπρεπε τοῦλάχιστον νὰ μοῦ τελειώσῃ τὴν κεφαλὴν τῆς Παναγίας μου, τὴν ὁποίαν μὲ ἔλας τὰς προσπαθείας μου δὲν δύναμαι νὰ κατορθώσω.

Καὶ ταῦτα λέγων ὁ Μένδης ἐπλησίασεν εἰς τὸν πίνακά του, ὅτε αἴφνης ἔμεινε ὠχρὸς καὶ ἄναυδος.

Ὁραία κεφαλὴ Παναγίας, πρὸ μικροῦ μὲν σχεδιασθεῖσα, ἀλλὰ θαυμαστὰ τὴν ἔκφρασιν, δέλαμπεν ὡς οὐράνιον τι πλάσμα ἐν μέσῳ τῶν λοιπῶν τοῦ πίνακος τοῦ προσώπιον.

«Τί συμβαίνει; τί ἴσασθε ὅλοι ἀκίνητοι ἐνώπιον τοῦ πίνακος τοῦ Μένδης; ἠρώτησε φωνῇ τραχεῖα καὶ διδασκαλικῇ. Οἱ μαθηταὶ ἐταράχθησαν, καὶ ἐχαιρέτισαν μὲ σέβας τὸν ἄνδρα, ὅστις αὐστηρὸς ἐστάθη εἰς τὸ μέσον αὐτῶν. Ἦτο οὗτος ὁ Μουρίλλος, ὁ διδάσκαλός των.

«Ἴδέτε, διδάσκαλε, ἰδέτε τὴν ὠραίαν αὐτὴν κεφαλὴν, ἀνέκραξαν ὅλοι, δεικνύοντες τὴν κεφαλὴν τῆς Παναγίας ἐπὶ τοῦ πίνακος τοῦ Μένδης.

«Ποῖος ἐζωγράφισε τὴν κεφαλὴν ταύτην; ἠρώτησεν ὁ Μουρίλλος. Καὶ ἐπειδὴ ὅλοι ἐσιώπων — Εἰπέτε μοι λοιπὸν, προσέθηκε, ποῖος ἐσχεδίασε καὶ ἐζωγράφισεν αὐτὴν τὴν κεφαλὴν; Ὁ ζωγράφισας αὐτὴν θέλει ποτὲ γείνει ὄλων ἡμῶν διδά-

σκαλος! Ὅποια χάρις! Ὅποια φυσικότης! Ὅποια θαυμαστὰ ἔκφρασις! — Μένδης, εἶναι ἔργον σου τοῦτο;

«Ὅχι, διδάσκαλε, ἀπεκρίθη ὁ Μένδης.

«Ἰδικόν σου ἔργον εἶναι, Ἰστρουίτζ; Ἰδικόν σου, Κορδόβας; Ἰδικόν σου, Φερνάνδης;

Πάντες ἠρνήθησαν.

«Ἐν τασούτῳ, εἶπεν ὁ Μουρίλλος, ἡ κεφαλὴ αὐτῆ δὲν ἔπασεν ἀφ' ἑαυτῆς ἐπὶ τοῦ πίνακος.

«Καλὰ λέγω, εἶπεν ὁ Φερνάνδης, ὁ νεώτερος πάντων· ἐνταῦθα συμβαίνει τι μυστηριώδες, καὶ πολὺ φοβεῦμαι ὅτι φαντάσματα ἔχουν ἐδῶ τὴν οὐράν των.

«Καὶ τί, παρακαλῶ, συμβαίνει; ἠρώτησεν ὁ Μουρίλλος, χωρὶς νὰ ἀποσπάσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του ἀπὸ τοῦ πίνακος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο ἐζωγραφισμένη ἡ κεφαλὴ τῆς Παναγίας.

«Κατὰ τὰς διαταγὰς ὑμῶν, εἶπεν ὁ Φερνάνδης, ἡμεῖς οὐδέποτε ἀπομακρυνόμεθα τὸ ἐσπέρας τῆς αἰθούσης ταύτης χωρὶς νὰ τακτοποιήσωμεν τὰ πάντα, νὰ καθαρίσωμεν τοὺς πίνακας, νὰ ἐναποθέσωμεν τὰ χρώματα εἰς τὴν αἰκίαν θέσιν, νὰ ξηράνωμεν τοὺς χρωστήρας, ὡστε τὴν ἐρχομένην ἡμέραν, ὅταν ἐρχόμεθα, νὰ εὐρωμεν τὰ πάντα εὐκόλως. Ἐν τούτοις ὅμως ἔλα τὰ εὐρίσκομεν ἄνω κάτω, χρωστήρας ἀκαθάρτους, πίνακας βεβαμμένους, κ.τ.λ. Προσέτι δὲ εὐρίσκομεν ἐδῶ μὲν ἀνθρωπίσκον ἀπεικονισμένον, ἐκεῖ δὲ κεφαλὴν ἀγγέλου, ἀλλαχοῦ πάλιν πρόσωπον νεανίου ἢ γέροντος, καὶ τὰ πάντα τόσον ἐντέχνως, ὡστε βεβαίως, ἐάν δὲν εἴσθε ὑμεῖς ὁ ἐργαζόμενος ἐνταῦθα τὴν νύκτα, πρέπει ἀφεύκτως νὰ ἦναι ὁ διάβολος, ἢ τις τῶν ὀπαδῶν του.

«Εἶθε, φίλοι μου, νὰ ἤμην ἐγὼ! βεβαίως δὲν θὰ ἠσχυνόμην διὰ τοιαῦτα ἔργα. Εἶτα δὲ ὑψώσας τὴν φωνὴν· Σεβαστιανέ, εἶπε, Σεβαστιανέ!

Εἰσῆλθε τότε νεὸς μαῦρος, δεκαπενταετῆς περίπου τὴν ἡλικίαν, ὅστις δεδαιλιασμένος ἐστάθη ἔμπροσθεν τοῦ διδασκάλου.

«Ἐν σοῦ εἶπον, Σεβαστιανέ, εἶπεν ὁ Μουρίλλος πρὸς τὸν εἰσελθόντα μαῦρον, νὰ κοιμάσαι τὴν νύκτα εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην;

«Ναί, ἀπεκρίθη ὁ παῖς.

«Καὶ κοιμάσαι; — Μάλιστα, κύριε.

«Τότε λοιπὸν, εἰπέ μοι, τίς εἰσῆλθε τὴν νύκτα ἢ τὴν πρωῖαν πρὸ τῶν μαθητῶν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦτο; . . . — Διατί δὲν ὀμιλεῖς, ἀνδράποδον; προσέθηκεν ὀργίλως ὁ Μουρίλλος, βλέπων τὸν μαῦρον ἰστάμενον τετραγυμένον καὶ σιωπηλόν. Εἰπέ μοι ποῖος εἰσῆλθεν ἀπόψε εἰς τὸ δωμάτιον τοῦτο;

«Οὐδεὶς, κύριε. — Ψεύδεσαι. — Οὐδεὶς, σὰς ὀρκίζομαι, εἶπεν ὁ Σεβαστιανὸς γονυπετῶν ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης καὶ ἱετικῶς τείνων πρὸς τὸν κύριόν του τὰς χεῖρας.

«Ἀκουσον, Γομές, εἶπεν αὐστηρῶς τῇ φωνῇ

ὁ Μουρίλλος, θέλω εἰς ἅπαντος νὰ μάθω ποῖος ἐξωγράφεισεν αὐτὴν τὴν κεφαλὴν τῆς Παναγίας, καὶ ποῖος σχεδιάζει τὰ πρόσωπα, τὰ ὅποια οἱ μαθηταὶ εὐρίσκουν τὴν πρώτην ἐπὶ τῶν πινάκων των. Ἐπομένως τὴν ἐρχομένην νύκτα, ἀντὶ νὰ κοιμηθῆς, θ' ἀγρυπνήσῃς, καὶ ἐὰν αὐριον δὲν μοι ὀνομάσῃς τὸν ἔνοχον, ἀλλοίμονον εἰς τὴν βράχιν σου! Ὁ ἀλάβης εἰκοσιπέντε βαθιδισμούς. Μ' ἐννοεῖς, Σεβαστιανέ! Τώρα, Κύριοι, εἰς τὸ ἔργον μας!

Τὸ μάθημα ἤρχισεν ὡς συνήθως μὲ τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ ἡσυχίαν, ὡς νὰ μὴ συνέβη τι, διότι ὁ Μουρίλλος, τεχνίτης καὶ ὄλην τὴν ἔνοικον τῆς λέξεως, καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὸ ἔργον του, δὲν ὑπέφερε νὰ ἀπασχολῶνται οἱ μαθηταὶ εἰς ξένα ἀντικείμενα.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ μαθήματος καὶ ἀφ' οὗ ὁ Μουρίλλος ἐξῆλθεν, ἐπανέφερον αἱ μαθηταὶ τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ πρώτου ἐπεισοδίου, καὶ ἀποτεινόμενοι εἰς τὸν ὑπηρετοῦντα αὐτοῦ Σεβαστιανόν, τὸν ἐχλεύαζον.

«Πρόσεξε, μαῦρε, εἶπεν ὁ Μένδης, πρόσσεξε νὰ ἀνακαλύψῃς αὐριον τὸν ἔνοχον, διότι, μ' ἐννοεῖς... Δὲς μοι τὸ κίτρινον χρῶμα.

«Ἀάθετε, κύριε Μένδης. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἔνοχον, σὰς λέγω ὅτι εἶναι ὁ Ζόμβης.

«Παῦσε μὲ τὸν Ζόμβην σου, εἶπεν ὁ Ἰστρουίτζ.

«Ἐν τούτοις, προσέθηκεν ὁ Σεβαστιανός, οὐδεὶς ἄλλος ἢ ὁ Ζόμβης ἠδύνατο νὰ σχεδιάσῃ τοιοῦτοτρόπως αὐτὸν τὸν βραχίονα τοῦ ἁγίου σὰς Ἰωάννου.

«Ἐνίοτε αὐτὸς ὁ μαῦρος, εἶπεν ὁ Κορδόθας, κάμνει ὀρθοτάτας παρατηρήσεις. Ἰδέτε πόσον ὠραῖα σχεδιασμένος εἶναι ὁ βραχίον οὗτος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐπὶ τοῦ πίνακος τοῦ Ἰστρουίτζ.

«Πῶς νὰ μὴ κάμῃ ἐνίοτε ὀρθὰς παρατηρήσεις, εἶπεν ὁ Μένδης, ἀφ' οὗ ὄλην τὴν ἡμέραν δὲν βλέπει ἄλλο ἢ σχέδια καὶ εἰκόνας, καὶ δὲν ἀκούει ἄλλο τι ἢ μαθήματα ζωγραφικῆς;

Μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Μουρίλλου καὶ τοῦ μαῦρου Σεβαστιανοῦ, ὅστις τοὺς ὑπηρετεῖ, εἶχε σχηματισθῆ οἰκειότης τις, ἥτις ἐπέτρεπεν ἐνίοτε εἰς τὸν δούλον ν' ἀναμιγνύηται εἰς τὴν ὀμιλίαν τῶν μαθητῶν, καὶ οὗτοι πάλιν, οἵτινες τὸν ἠγάπων διὰ τὴν νοημοσύνην καὶ τὴν εὐπίθειάν του, διεσκέδαζον πολλάκις χλεύαζοντες ἢ ἄλλως πειράζοντες αὐτόν. Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, ἀναχωροῦντες τῷ εἰπον ὅλοι—Πρόσεξε καλά, Σεβαστιανέ, νὰ συλλάβῃς τὸν Ζόμβην, διότι ἄλλως ὅθι τὸ αἰσθανθῆ ἢ βράχης σου.

Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει, καὶ ἡ αἴθουσα, ἐν ᾗ ὁ μέγας τῆς Σεβίλλης ζωγράφος ἐδίδασκε τὴν θείαν αὐτοῦ τέχνην, εἶχε γέινει ἔρημος καὶ σιωπηλή. Μικρὸς μόνον λύχνος ἔκαιεν ἐπὶ μαρμαρίνης τραπέζης, καὶ πλησίον αὐτῆς ἵστατο παῖς μαῦρος τὸ χρῶμα, τοῦ ὁποίου ἡ ὄψις συνεχέτο μὲ τὸ χρῶμα τῆς νυκτός, ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ του

ἔλαμπον ὡς ἀδάμαντες. Ἴστατο ἀκίνητος καὶ σύννους τοσοῦτον, ὥστε ὁ κρότος τῆς ἀνοιγομένης θύρας καὶ τὸ ἔνομά του δις ἐπαναληφθὲν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸν ἀποσπάσωσιν ἀπὸ τῶν συλλογισμῶν του. Ὁ εἰσελθὼν τὸν ἐπλησίασε καὶ ἔψαυσε ἐλαφρὰ τὸν βραχίονά του. Ὁ Σεβαστιανός ὕψωσε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶδεν ἔμπροσθέν του μαῦρον ὑψηλὸν ἔχοντα τὸ ἀνάστημα.

«Τί θέλεις αὐτὴν τὴν ὥραν, πατέρα; τὸν ἠρώτησεν ὁ Σεβαστιανός μελαγχολικῶς.

«Ἦλθα, υἱέ μου, διὰ νὰ μὴ μείνῃς μόνος. «Κοιμήσου, πατέρα, ἐγὼ θὰ ἀγρυπνήσω» οὐ κοπιᾷσεις ὄλην τὴν ἡμέραν, καὶ εἶναι δίκαιον ν' ἀναπαύησαι τὴν νύκτα.

«Καὶ ἐὰν ἔλθῃ ὁ Ζόμβης; εἶπεν ὁ γέρον Γομέζ.

«Δὲν τὸν φοβοῦμαι, ἀπήντησεν ὁ Σεβαστιανός μειδιῶν.

«Ἄλλ' ἐὰν σ' ἐπάρῃ ὁ Ζόμβης, τότε ὁ πτωχὸς μαῦρος Γομέζ δὲν θὰ ἔχῃ πλέον παρηγορίαν εἰς τὴν σκληρὰν του δουλείαν!

«Ἄχ! ἡ δουλεία, πατέρα μου, πόσον σκληρὸν καὶ ἀδικον πρᾶγμα εἶναι!

«Τί νὰ κάμωμεν, τέκνον μου, οὕτως ἠθέλησεν ὁ Θεός.

«Ὁ Θεός, πατέρα; Ὡ! ἐγὼ τὸν παρακαλῶ καὶ ἑκάστην, καὶ τὸν παρακαλῶ μὲ ὄλην μου τὴν καρδίαν, ὥστε ἔπρεπε, πλέον νὰ μὲ εἰσακούσῃ καὶ νὰ μᾶς κάμῃ εὐτυχεῖς. Ἦλθῃ, πατέρα μου, κοιμήσου ὀλίγον.

«Ἄλλ' εἰπέ μου τὴν ἀλήθειαν, Σεβαστιανέ, δὲν φοβεῖσαι τὸν Ζόμβην;

«Ὁ Ζόμβης, πατέρα, εἶναι ἀνυπόμακτόν τι εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν προλήψεων τῆς πατρίδος μας.

«Καὶ διατί λοιπὸν, ἔταν σ' ἐρωτοῦν οἱ μαθηταὶ ποῖος εἶναι ὁ ζωγραφίζων ἐπὶ τῶν πινάκων, τοὺς ἀπαντᾷ πάντοτε, ὅτι εἶναι ὁ Ζόμβης;

«Θέλω νὰ τοὺς γελάσω, καὶ νὰ διασκεδάσω ὀλίγον μὲ αὐτούς.

«Ὁ Θεός νὰ σὲ φυλάττῃ, παιδί μου, εἶπεν ὁ γέρον Γομέζ; καὶ ἐξῆλθε τοῦ δωματίου.

«Ἀμὰ ὁ Σεβαστιανός ἔμεινε μόνος, πλησιάζας εἰς τὸν πίνακα ἀνέκραξε—Τώρα, ἔμπρός! εἰς τὴν ἐργασίαν! Ἄλλ' ἀφῆνης διακόπτεται πάλιν καὶ λέγει—Καὶ οἱ βαθιδισμοὶ, ἐὰν δὲν φανερώσω τὸν ἔνοχον; Θεέ μου! Θεέ μου! βοήθειαν!

Καὶ ἔρριφθῆ γονυπετῆς καὶ ἔνδακρος ἐπὶ τῶν ὀλίγων ἀχρύων, τὰ ὅποια ἀπετέλουν τὴν πενιχρὰν αὐτοῦ καίτην. Μετ' ὀλίγον δὲ καθύστατος κατακαμβάνας τὸν δυστυχῆ παιδὰ ὕπνος.

Μόλις ἐπέδυσεν ἡ πρώτη τῆς αὐγῆς ἀκτὶς εἰς τὸ δωμάτιον, ὁ Σεβαστιανός ἠγέρθη ἦτο ἡ τρίτη μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὥρα. Πλήρης ζήλου καὶ προθυμίας ἤρχισεν ὁ Σεβαστιανός τὴν ἐργασίαν του. —Θάρρος! Θάρρος! Σεβαστιανέ, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν! Ἐγεις ἔμπροσθέν σου τρεῖς ὀλοκλήρους ὥρας; συλλογίσου ὅτι αἱ λοιπαὶ ὥραι

τῆς ἡμέρας ἀνήκουν εἰς τὸν κύριόν σου. Δούλε, ἔσο τοῦλάχιστον κύριος τῶν τριῶν τούτων ὥρων.

Λαβὼν τότε τὸν χρωστήρα ἐπλησίασεν εἰς τὸν πίνακα ἔπου ἦτο ἀπεικονισμένη ἡμιτελής ἀκόμη ἡ ὠραία κεφαλὴ τῆς Παναγίας. Ἡ κεφαλὴ αὕτη φωτιζομένη ὑπὸ τῶν πρώτων ἀκτίνων τῆς ἡμέρας ἐφαίνετο πολὺ ὠραιότερα καὶ ἐκφραστικότερα ἀκόμη. «Νὰ τὴν ἐξαλείψω;—Ὅχι, ὄχι! προτιμῶ νὰ ὑποστῶ τὴν τιμωρίαν προτιμῶ νὰ ἀποθάνω!—Νὰ τὴν ἐξαλείψω; Ἄλλ' οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ τὸ κάμῃ, καὶ ἐγὼ θὰ τὸ κάμω; Ποτέ! Ποτέ! Ἡ κεφαλὴ αὕτη ζῆ. Ἄν τὴν ἐξαλείψω θὰ νομίσω ὅτι θὰ ἴδω ἐκχυόμενον τὸ αἷμά της, θὰ μοι φανῇ ὅτι τὴν φονεύω. Ὅχι, ὄχι! καλλίτερον νὰ τὴν ἀποπερατώσω.»

Καὶ ἐτοιμάσας χρωστήρας καὶ χρώματα ἐβύθισθη εἰς τὴν ἐργασίαν.

Ἡ ἡμέρα ἐν τοσοῦτο ἐπροχώρει καὶ ὁ Σεβαστιανός ἐξηκολούθει νὰ ἐργάζεται, λησμονῶν ἐντελῶς ποῖος ἦτο καὶ ποῦ εὐρίσκατο.

—Ἀκόμη μίαν στιγμὴν, ἔλεγεν ἐργαζόμενος, ἀκόμη αὐτὸ τὸ μικρὸν σημεῖον— ἐδῶ εἰς τὰ χεῖλη τὴν μικρὰν αὐτῆν γραμμὴν. —Θεέ μου! πόσον μ' ἐνούσιάζουν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς! Πόσον ὠραία εἶναι ἡ Παναγία μου!—Καὶ ὁ Σεβαστιανός καὶ τὴν προχωροῦσαν ἡμέραν ἐλησμόνει, καὶ τὸν κύριόν του, καὶ τοὺς βαθιδισμοὺς καὶ τὰ πάντα.

Ἀφῆνης ὁμως ψυχρὸς τὸν περιέχυσεν ἰδρῶς, ὅτε στραφείς εἶδε πλησίον του ὄλους τοὺς νέους μαθητὰς ἵσταμένους καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸν Μουρίλλον αὐτόν. Ὁ πτωχὸς μαῦρος ἔκυψε τὴν κεφαλὴν καὶ ἵστατο ἔναυδος περιμένων τὴν τιμωρίαν. «Ὅλοι ἐσιώπων» ὁ Μουρίλλος τέλος προσέβλεπων αὐστηρῶς τὸν μικρὸν δούλον του «Ποῖος εἶναι, τῷ εἶπεν, ὁ διδάσκαλός σου, Σεβαστιανέ;

«Σεῖς, κύριε, ἀπήντησεν ὁ μαῦρος μὲ φωνὴν σχεδὸν ἀκατάληπτον.

«Ποῖος σ' ἐδίδαξε τὴν ζωγραφικὴν, Σεβαστιανέ; ἠρώτησε πάλιν ὁ Μουρίλλος.

«Σεῖς, κύριε.

«Ἄλλ' ἐγὼ οὐδέποτε σοὶ ἐδίδακα μαθήματα.

«Ὅταν ἐδιδάσκετε τοὺς ἄλλους ἐγὼ ἐπράσχομαι.

«Καὶ μὰ τὸν ἅγιον Ἰάκωβον! ὠφελήθη. Τώρα ὁμως, προσέθηκεν ὁ Μουρίλλος στραφείς πρὸς τοὺς μαθητὰς του, εἰπέτε μοι, φίλοι μου, ὁ παῖς οὗτος εἶναι ἄξιος τιμωρίας ἢ... ἀμοιβῆς;

«Ἀμοιβῆς, ἀπήντησαν ὄλοι μὲ φωνῆ.

«Καὶ τίνας ἀμοιβῆς;

«Ὁ δυστυχὴς Σεβαστιανός ἤρχισεν ν' ἀναπνέη. «Δέκα τάλληρα τοῦλάχιστον, εἶπεν ὁ Μένδης.

«Δεκαπέντε, εἶπεν ὁ Φερνάνδης.

«Ἡ κάλλιον πλοῦσιον ἐνδομα διὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Παναγίας, προσέθηκεν ὁ Γουζάλας.

«Εἰπέ καὶ σὺ, Σεβαστιανέ, τί θέλεις, εἶπεν ὁ Μουρίλλος; ἔβλεπω ὅτι τοιοῦτου εἶδους ἀμοιβῆ δὲν σ' εὐχαριστεῖ. Εἰπέ ἐλευθέρως τὴν γνώμην

σου. Εἶμαι τόσο εὐχαριστημένος ἀπὸ σέ, εἶμαι πόσον κατεγοητευμένος ἀπὸ τὴν ὠραίαν σου ταύτην Παναγίαν, ὥστε εἶμαι διατεθειμένος νὰ σοὶ δώσω ὅ,τι θέλῃς. Εἰπέ, μὴ φοβεῖσαι!

«Ἄχ, κύριέ μου, ἂν ἐτόλμων... Δάκρυα ἔρρεον ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ παιδός, καὶ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ διέλαμπεν παράκλαισις, ἢ ἡ δειλία ἐκράτει δεσμευμένην εἰς τὰ χεῖλη του.

Οἱ μαθηταὶ, θέλοντες νὰ τὸν ἐνθαρρύνωσι τῷ ἐπιθύρῳ.

«Ζήτησε χρήματα, Σεβαστιανέ.

«Ζήτησε πολυτελῆ στολήν.

«Παρακάλεσε τὸν διδάσκαλον νὰ σὲ παραλάβῃ μαθητὴν του.

«Ὁ διδάσκαλος, εἶπεν ὁ Φερνάνδης, ἔχει σήμερον τὴν διάθεσιν νὰ πράξῃ καλὸν τι' ζήτησέ του τὴν ἐλευθερίαν σου.

Βαθεῖα συγκίνησις ἐπεχόθη ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ Σεβαστιανοῦ, ὅτε ὕψων τὰς χεῖράς του πρὸς τὸν Μουρίλλον εἶπε:

«Κύριε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πατρός μου, τοῦ πτωχοῦ πατρός μου τὴν ἐλευθερίαν!

«Καὶ τοῦ πατρός σου τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν ἰδικὴν σου, Σεβαστιανέ, εἶπεν ὁ Μουρίλλος, ὅστις μὴ δυνάμενος πλέον νὰ κρατήσῃ τὴν συγκίνησίν του, ὕψωσε τὸν μαῦρον παιδὰ εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ τρυφερῶς τὸν κατησπάρθη. Ὁ χρωστήρ σου, προσέθηκε, σὲ ἀνέδειξε τεχνίτην ἢ κίτησις σου δὲ σὲ ἀναδεικνύει ἄνδρα μὲ ἀγαθὴν καρδίαν. Ἀπὸ τοῦδε, Σεβαστιανέ, εἶσαι οὐχὶ μόνον μαθητῆς μου, ἀλλὰ καὶ υἱός μου.—Ἐτύχησε Μουρίλλε, σήμερον δύναμαι νὰ εἶπω, ὅτι ἕκαμα ὄχι μόνον εἰκόνας, ἀλλ' ὅτι ἀνέδειξα καὶ ζωγράφον.

Ὁ Μουρίλλος ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσίν του, καὶ ὁ Σεβαστιανός Γομέζ, γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Μαῦρου τοῦ Μουρίλλου, ἐγένετο εἰς τῶν διασημοτέρων τῆς Ἰσπανίας ζωγράφων. Σήμερον ἀκόμη θαυμάζουσιν οἱ περιηγηταὶ ἐν τοῖς ναοῖς τῆς Σεβίλλης τὰ ἀριστουργήματά του, τὴν Παναγίαν μὲ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τὰς ἀγκάλας, τὴν ἁγίαν Ἄνναν, τὸν ἅγιον Ἰωσήφ, τὴν θαυμασίαν αὐτοῦ εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ κίονος στηριζομένου καὶ ἔχοντος παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ τὸν ἅγιον Πέτρον.

I. II.

Ο ΠΑΡΘΕΝΩΝ

Συγγραμ. 181 σελ. 468.

I. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ.

Ἐν τῶν σπουδαιωτέρων χαρακτηριστικῶν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ Παρθενῶνος, ὡς ἐν γένει τοῦ δωρικοῦ ρυθμοῦ, εἶναι ἡ ἔλλειψις κοινοῦ μέτρου μεταξὺ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ οἰκοδομήματος. Διὸ καὶ ὁ Βιτρούβιος ἀναφέρει ὅτι εἰδήμονες ἄνδρες τῆς ἐποχῆς του προγράφουσιν ἐντελῶς

τῶν δωρικῶν ρυθμῶν ὡς ἐστερημένον ἀναλογίας.

Κακῶς ἠγνοῦν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι τὰς ἀναλογίας ἐν ταῖς οἰκοδομαῖς, διότι διὰ τὰ ἔργα τῆς τέχνης ὡς καὶ διὰ τὰ φυσικὰ φαινόμενα, ἡ ἀρμονία δὲν συνίσταται εἰς τὴν ἀκριβῆ ὑποδιαίρεσιν τῶν μερῶν μεταξὺ τῶν. Τοῦτο δὲ εἶναι τόσον ἀληθές, καθ' ὅσον ὁ Παρθενῶν, τοῦ ὁποῦ αἱ ἀναλογίαι, ἐναντίον πάντων τῶν ἀρχιτεκτονικῶν κανόνων, οὐδεμίαν ἔχουσι μεταξὺ τῶν σχέσιν, εἶναι καὶ ἔσεται κατὰ τὴν γνώμην πάντων τῶν λαμπρότερον ἀρχιτεκτονικῶν ἔργων πασῶν τῶν ἐποχῶν. Ὁ Ἄγγλος Λημ μάλιστα ἐθεῖξε τὸ ζήτημα τοῦτο δι' ἀνεπαρκῆς τινας φράσεις. Ὁ κύριος Πακάρ (Packer) μετὰ πλείστης ὀσσης ἀκριβείας ἐλάβεν ἐσχάτως τὰ μέτρα τοῦ Παρθενῶνος· οὐδεμίαν λεπτομέρειαν παρέλειψε τὰ πάντα πιστῶς ἀντέγραψε. Ἐκαστος δύναται καὶ ἐν Γαλλίᾳ εὐρισκόμενος νὰ πεισθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπλήτεις ἀναλογία μεταξὺ τῆς διαμέτρου καὶ τοῦ ὕψους τῶν κίωνων, ὡς καὶ μεταξὺ τῶν δύο τούτων μέτρων καὶ τοῦ ὕψους τῶν θριγκῶν καὶ τῶν ἀετωμάτων. Τίς λοιπὸν ἡ ἀρχή, ἡ δὴδηγήσασα τὸν Φειδίαν εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ τούτου; Τίς ἡ ἐνότις τοῦ μέτρου, ἡ ἐχρήσατο; Ἐἶχεν ἐνότις μέτρου; Ἴδου τὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖον δέον νὰ λύσῃ ἡ ἀρχιτεκτονική, πρόβλημα ἐνδιαφέρον ἐπίσης τὴν τέχνην ὡς καὶ τὴν ἐπιστήμην. Καὶ πραγματικῶς, πῶς μὲ τοιαύτας πρωτοτύπους ἀναλογίας, τοσοῦτον δυσνοήτους, κατώρθωσεν ὁ Ἕλληνας ἀρχιτέκτων τοσοῦτον καταπληκτικὸν ἀποτέλεσμα; Ἡ εἶχεν ἀρχὴν τινα, ἥτις μᾶς διαφεύγει, ἢ εἶχεν ἐξοχὸν τινα τέχνην ὅπως συναρμοσολογήσῃ ἐκ τῶν προτέρων μέτρα τοσοῦτον ξένα πρὸς ἄλληλα καὶ συλλάβῃ τὴν λαμπρότητα τοιοῦτου οἰκοδομήματος.

Ὁ τὴν Ἑλλάδα, τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν ἢ τὴν Σικελίαν διατρέχων τεχνίτης εκπλήττεται βλέπων τοὺς ἀρχαίους ναοὺς τοσοῦτον ἀνωτέρους κατὰ τὴν ὀραϊότητα τῶν νεῶν ἐκεῖνων, οὓς οἱ νεώτεροι ἀνεγείρουσι κατὰ τὸ ἀρχαῖον σχέδιον. Βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ ἐντύπωσις τῶν ἐρείπιων καὶ τοῦ παρὰ τοῦ ἡλίου δοθέντος αὐτοῖς χρωματισμοῦ προστίθεται εἰς τὴν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἀλλ' ὀραϊκῆς ναὸς εἶναι πάντοτε ὀραϊότερος ἢ τὰ ἐρείπια αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα δὲν μᾶς συγκινοῦσιν εἰμὴ μόνον διὰ τῶν ἀναμνήσεων, ἀλλ' ἐν ἡμῖν διεγείρουσι. Ὅθεν δὲν εἶναι δίκαιον νὰ εἴπωμεν ὅτι καὶ οἱ ναοὶ τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀνώτεροι τῶν ἐν Γαλλίᾳ· τοῦτο προέρχεται μόνον ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι ὁ ἄνθρωπος τὰ παρελθόντα θεωρεῖ πάντοτε καλλίτερα τῶν παρόντων.

Τὴν ἀπάτην ταύτην διασκεδάζει εὐκόλως ἡ ἀνάλυσις τοῦ ἔργου. Ὡς πρὸς τὸν Παρθενῶνα δὲ ἡ ἀνάλυσις ἀνακαλύπτει ἐν αὐτῷ νέας καλλούργας, ἀλλ' ἐπιπόλαιον βλέμμα δὲν δύναται νὰ ἐν-

νοήσῃ. Ὁ Φειδίας θέλων ἐν τῷ ναῷ τῆς Παλλάδος νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἰδέαν τῆς διαρκείας, ἔδωκεν εἰς τὸ σύνολον τοῦ οἰκοδομήματος τὸ σχῆμα τὸ παριστῶν τῷ ὀφθαλμῷ τὴν ἐντελεστοτάτην στερεότητα. Τὸ σχῆμα, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἀκαταλληλότατον νὰ δώσῃ τὴν ἰδέαν τῆς στερεότητος εἶναι ἐκεῖνο, τοῦ ὁποῦ ἡ βᾶσις εἶναι στενὴ καὶ τὸ ἄνω μέρος ἐκτείνεται. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ αἰσθανώμεθα ἡσυχίαν πνεύματος ἐκ τῶν ὀγκώδεις βράχοι φαίνονται ἐπικαθήμενοι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν καὶ ἐπαπειλοῦντες ἡμῖν διὰ τῆς πτώσεώς των καταστροφὴν; Καὶ διὰ τὸν ὀφθαλμὸν καὶ διὰ τὴν ἐπιστήμην, ἡ στερεότης τῶν σωμάτων αὐξάνει διὰ τῆς πλατύσεως τῆς βάσεως αὐτῶν ἢ ὁρῶν εἶναι στερεωτέρα τοῦ ἰσχυροῦ κορμοῦ τοῦ φοίνικος, καὶ αἱ πυραμίδες παρὰ τὰς ὄχλας τοῦ Νείλου εἶναι αἰώνια συγκρινόμενα πρὸς τὰ ἐφήμερα κωιδονοστάσια τῶν ὄχλων τοῦ Ἄρνου. Ὁ Φειδίας ἔδωκεν εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ σχῆμα πυραμίδος κεκομμένης (καλοῦσθαι), ἔδωκεν εἰς τοὺς κίονας κλίσιν πρὸς τοὺς τοίχους τοῦ σηκοῦ καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου· οἱ κίονες τοῦ περιστυλλίου καὶ αὐτοὶ ἐλάβον κλίσιν πρὸς τὰ ἔνδον, καὶ πρὸ πάντων οἱ ἀκρογωνιαῖοι κίονες, ἐφ' ὧν κυρίως φαίνεται ἐρειδόμενον τὸ ὅλον οἰκοδόμημα. Ὁ ζήτησὶν ἐνότιον τοῦ Παρθενῶνος νὰ συλλάβῃ καθαρὰν ἰδέαν περὶ τοῦ συνόλου τοῦ ναοῦ, δύναται νὰ φαντασθῇ δέμα εὐθειῶν γραμμῶν, αἵτινες ἀκολουθοῦσι τὰς γωνίας τῶν τοίχων καὶ διέρχονται διὰ τοῦ ἄξονος τῶν κίωνων· αἱ γραμμαὶ αὗται, ἐκτεινόμενα κατὰ διάνοιαν ὑπεράνω τοῦ οἰκοδομήματος, προσεγγίζουσιν ἀλλήλαις καὶ ἐνοῦνται ὑψηλὰ ἐν τῷ αἰθέρι· ἀντιστρόφως δὲ πάλιν εἰσδύουσι εἰς τὴν γῆν χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων καὶ φαίνονται ὡσεὶ προσηλωμένοι διὰ παντός. Ἡ κλίσις τῶν τοίχων καὶ τῶν κίωνων εἶναι αἰσθητὴ τῷ ὀφθαλμῷ· κεχωρισμένον ἕκαστον μέρος ἤθελε φανεσθαι ἐτοιμῶς ἕνωμένα δὲ ἔλα τὰ μέρη ἀποτελοῦσι σύνολον ἀκλόνητον.

Ὁ Λημ καὶ ἄλλοι Ἄγγλοι ἐπιστήμονες κακῶς υποθέτουσι ὅτι ὁ Φειδίας εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὴν πραγματικὴν στερεότητα καὶ διάρκειαν τοῦ ἔργου του. Οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονῆται ὅτι οἱ νόμοι τῆς στατικῆς (ἐπιστήμης τῆς ἰσορροπίας τῶν σωμάτων) δὲν ἐφαρμόζονται ποτὲ αὐστηρῶς εἰς οἰκοδόμημα ἐκ μεγάλων ὀγκωθῶν συναρμοσμένων ἀνευ ἀσθέτου καὶ ἐνότις ἐστιλπνωμένων ἢ μεγαλητέρα πραγματικῶς στερεότης κατορθοῦται ὅταν ἕκαστον μέρος ἐπικαθίηται μόνον ἐπὶ τοῦ στηρίζοντος αὐτὸ τεμαχίου, καὶ δὲν ἐνεργῇ εἰμὴ διὰ τῆς καθέτου μόνον.

Ἀνάγκη ἦτο νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα, διότι τὰ συγγράμματα ἀνδρῶν σοφῶν μὲν, ἀλλ' ὑπὲρ τὸ δέον ἴσως προκατειλημμένων ὑπὸ μίαν ἰδέαν, διέδωσαν τὴν ἐσφαλμένην γνώμην, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀπέβλεπον

πρὸς παντὸς ἄλλου εἰς τὴν στερεότητα τῶν οἰκοδομῶν των.

Βεβαίως ἐν τῷ πνεύματι τῶν Ἑλλήνων ἔγκειται νὰ φροντίσωσι πρότερον περὶ τῆς ὀραϊότητος· μὴ παρορῶντες τὴν στερεότητα, ἠθέλησαν νὰ δώσωσιν εἰς τὰ μνημεῖα αὐτῶν τὸ φαινόμενον μᾶλλον τῆς στερεότητος ἢ τὴν στερεότητα αὐτῆν. Ἐχομεν πρὸς τοῦτο ἀνάγκην τραυτέρου παραδείγματος τοῦ ναοῦ τῆς Παλλάδος Ἀθηνῶν;

Τὸ μεγαλεῖον τὸ παρουσιαζόμενον ἐν τῷ συνόλω τοῦ Παρθενῶνος εὐρηται καὶ ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, εὐρηται εἰς τοὺς κίονας, εἰς τὰ κιονόκρανα, εἰς τὰ ἀετώματα, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς πύλας ἀκόμη. Ἡ διάταξις τῶν κίωνων τοῦ Παρθενῶνος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ κυλινδρικοῦ σχήματος καὶ πλησιάζει τὸν κῶνον· στενώτεροι πρὸς τὸ ἄνω μέρος, ἔχουσι βάσιν πλατεῖαν καὶ στερεὰν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Τὸ πνεῦμα τοῦ Ἕλληνος τεχνίτου ἐνόησεν, ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἡδὴ ἐποχῆς, ὅτι κίων πλησιάζων τὸ σχῆμα τοῦ κυλίνδρου, ὅπως φαίνεται στερεός, ἔχει ἀνάγκην βάσεως πλατυτέρας αὐτοῦ. Ἐδῶκε λοιπὸν στυλοβάτην εἰς τὸν Ἰωνικὸν καὶ εἰς τὸν Κορινθιακὸν ρυθμὸν· ἀλλ' ὁ δωρικὸς κίων ἀρκεῖ αὐτὸς ἐκὼς καὶ δύναται ἀνευ ξένης βοήθειας νὰ ἴσταται ὀρθῶς καὶ εὐθῆς. Ἐπομένως μεγαλεῖον περισσώτερον ὑπάρχει ἐν τῷ δωρικῷ κίονι, ἢ ἐν τοῖς κίονι τῶν δύο ἄλλων ρυθμῶν· διότι οὗτοι μὲν φαίνονται πράγματι τεθειμένοι ἐπὶ τῆς λιθοστρώσεως τοῦ ναοῦ, ἐν ᾧ τούναντιον αἱ βάσεις εἰσδύουσι ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ ἐδάφους, φαίνονται ὡσεὶ εἰσδύουσαι ἐντὸς τῆς γῆς, ἐκτεινόμεναι, καὶ μὴ δυνάμεναι πλέον ν' ἀποσπασθῶσι.

Ἐπίσης καὶ τὸ δωρικὸν κιονόκρανον εἶναι σοβαρώτερον τοῦ τῶν ἑτέρων δύο ρυθμῶν. Ὁ Βιτρούβιος λέγει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι συνέλαβον τὸν Ἰωνικὸν κίονα, ἀκολουθοῦντες τὰς ἀναλογίας τοῦ γυναικείου σώματος, ἐπιμνηστέρον καὶ ἀσθενέστερον, στηριζόμενον ἐπὶ τῆς βάσεώς του ὡς ἐπὶ κρηπίδος καὶ κεκοσμημένον διὰ κομποῦ κιονόκρανον, ὡς ἡ κεφαλὴ τῆς γυναικὸς κοσμεῖται διὰ τῶν κοσμημάτων.

Τίς δὲν ἀνέγνωσε παρὰ τῷ Ῥωμαίῳ τούτῳ συγγραφεὶ τὴν χαρίεσαν ἱστορίαν τῆς Κορινθίας γυναικός; Ἀὕτη ἀπέθανε πρόωρος ἢ τροφὸς αὐτῆς ἔφερον ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα ἠγάπα ζῶσα. Τὸ κένιστρον τεθὲν ἐπὶ τῆς ρίζης ἀκάνθης ἐκέρτωσε τὰ νεκρὰ αὐτῆς φύλλα, τὰ ὁποῖα περιέκλυψαν αὐτὸ. Ὁ Καλλιμάχος συνέλαβεν ἐκ τούτου τὴν ἰδέαν τοῦ Κορινθιακοῦ κιονόκρανου. Ἄλλ' οὐδέτερος τῶν δύο τούτων ρυθμῶν συμφέρει τῇ σοβαρᾷ Ἀθηνᾷ· αὐτῆς τὴν κεφαλὴν περικαλύπτει ἡ περιεκαλυφαία, καὶ τὴν αἰγίδα προτιμᾷ τοῦ κανίστρου. Οἱ θριγκοὶ τοῦ Παρθενῶνος εὐρίσκονται μετὰ τῶν

ἐπιλοπίων μερῶν τοῦ ναοῦ ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ· διακροῦνται δὲ εἰς δύο στρώσεις, ὧν ἡ μὲν κατωτέρα κοσμεῖται διὰ χρυσῶν ἀσπίδων καὶ ἐπιγραφῶν, ἡ δὲ ἀνωτέρα χωρίζεται διὰ τῶν τριγλῶφων, καὶ περιεῖχεν ἀνάγλυφα. Τὰ ἐπιστύλια ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν τετραγώνων πινακιδίων τῶν κιονοκράνων καὶ τῶν στερεῶν κίωνων τοῦ περιστυλλίου. Καὶ ἐνταῦθα πρέπει νὰ θαυμάσῃ τις μίαν πρόβδον τῆς τέχνης παρὰ τοῖς Ἕλλησι· οἱ θριγκοὶ τοῦ Παρθενῶνος ἔχουσι δύναμιν καὶ οὐχὶ ἔαρος· ἡ δύναμις αὕτη δὲν εἶναι ἡ δύναμις θεοῦ οἷος ὁ Ζεὺς ἢ ὁ Ποσειδῶν, εἶναι ἡ δύναμις θεῶν, ἥτις ἐμπνέει καὶ ἀπονέμει ἐνότις τὸ δίκαιον, ἥτις ὅμως καίτοι κρατοῦσα τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα, διατηρεῖ οὐχ ἥττον τὴν μορφὴν παρθένου.

Εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν ἡ τέχνη δὲν διέκρινεν ἀκόμη τὴν ἐμφρονα δύναμιν ἀπὸ τῆς ζωῆδους βώμης. Τοιαύτη σύγχυσις ὑπάρχει ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ποσειδῶνος ἐν Κορίνθῳ. Τοῦ ναοῦ τούτου δὲν σώζονται εἰμὴ ἐπὶ τὰ ἰθινοὶ κίονες, ἠρωτηριασμένοι, μὲ πλατεῖας βάσεις, μὲ κιονόκρανα παχέα καὶ βαρέα· οἱ πέντε ἐξ αὐτῶν ὑποστηρίζουσι τὴν πρώτην βᾶσιν θριγκοῦ, ὅστις φαίνεται ὡς καταθλίβων αὐτούς. Οἱ κίονες οὗτοι ἐμπίπτουσιν ἀναμφιβόλως εἰς τὸν Ποσειδῶνα τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης, θεὸν ἰσχυρὸν μὲν, ἀλλὰ βάρβαρον ἔτι· δὲν ἀρμόζουσιν ὅμως πλέον εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Φειδίου.

Ἀνάλογος σύγκρισις θέλει καταδείξει τὴν ὀραϊότητα τῶν εἰσόδων τοῦ Παρθενῶνος. Γνωστὸν εἶναι τὸ δωρικὸν οἰκοδόμημα τῶν Μυκηνηνῶν, περὶ οὗ εἰσέτι ἐρίζουσιν οἱ ἀρχαιολόγοι, ὁ λεγόμενος τάφος τοῦ Ἀγαμέμνονος. Ἡ κυρία αἰθουσα ἔχει τὸ σχῆμα κυψέλης· λελαξευμένος ἐντὸς λάφου λαμβάνει τὸ φῶς διὰ θύρας ἐχούσης τρίγωνον ἀνοιγμα, τὸ ὁποῖον ἴσως περιεῖχεν ἄλλοτε ἀνάγλυφον. Αἱ τρεῖς θύραι τοῦ Παρθενῶνος ἔχουσι καὶ αὐταὶ τὸν δωρικὸν ρυθμὸν· διὰ τὴν συμφωνήσασιν πρὸς τὸ κωνικὸν σχῆμα τῶν κίωνων καὶ τὴν κλίσιν τῶν τοίχων, ἔπρεπε νὰ ἦναι πλατύτραι πρὸς τὰ κάτω· ὅπως θὰ ἀπέκτων πλάτος καὶ μεγαλοπρέπειαν, ἢ δὲν ἔχουσιν αἱ εὐθεῖαι γραμμαὶ τῶν νεωτέρων θυρῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα φόβος ἦτο μὴ ὁ δωρικὸς ρυθμὸς συγχύσῃ τὴν σοβαρότητα μὲ τὸ βαρὺ. Αἱ θύραι τῶν Μυκηνηνῶν εἶναι πολὺ ταπειναί, ὥστε οὔτε χάριν οὔτε κομψότητα ἔχουσι. Ὁ Φειδίας ὅμως, συλλαβὼν ἐν τῇ προστάτιδι τῶν Ἀθηνῶν θεῶν τὴν εὐγένειαν τῆς Ουγατρὸς τοῦ Διὸς καὶ τὴν χάριν ἀθανάτου παρθένου, ἠθέλησε νὰ τῇ δώσῃ οἶκμα; οὐ τινας ὅλα τὰ μέρη νὰ τῇ ἦναι εὐχάριστα· ἐπομένως ἔδωκεν εἰς τὰς εἰσόδους τοῦ ναοῦ τὸ μεγαλεῖον τῶν θυρῶν τοῦ δωρικοῦ ρυθμοῦ· ἀλλὰ διὰ τὴν δώσῃ εἰς αὐτὰς τὴν κομψότητα, συνέσφιγγεν ὀλίγον τὰς ὑπὲρ τὸ δέον κεκλιμένας πλευρὰς καὶ ἠξήσασε τὸ ὕψος αὐτῶν.

Ούτως ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Περικλέους ἡ τέχνη, ἡ ὀρθοκεία καὶ ἡ καλαισθησία ἐνέπνευσαν εἰς τοὺς μεγάλους ἄνδρας ἔργα ἐντελῆ καὶ ἐν τῷ συνόλῳ καὶ ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτῶν. Ὁ αἶων τοῦ Περικλέους οὐδεμίαν τέχνην ἐφεύρε, πλὴν ὅλας ἐτελειοποίησε, καὶ αὐτὰ τὰ ἐμπόδια καὶ αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀρχαιοτέρων ἐγένοντο ἀφορμὰ μείζονος ἀναπτύξεως καὶ προόδου, καὶ ἐν ᾧ οἱ κίονες, τὰ ἐπιστόλια, αἱ θύραι ἐλάβαν ὅλα σχήματα κομψότερα, τὸ ἀδύνατον τοῦ συνδυάζειν μετόπισθε ὁμοίως μετὰ κίονων ἐν ὁμοίᾳ ἀποστάσει, ἡ δυσκολία αὐτῆ, ἡ ἐνυπάρχουσα ἐν τῷ δωρικῷ ρυθμῷ, ἣτις ἀπήλπιζε τοὺς Ῥωμαίους ἀρχιτέκτονες, ὑπῆρξε διὰ τοῦς Ἕλληνας ἀφορμὴ νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς ναοὺς αὐτῶν καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ δύναμιν μεγαλειτέραν.

Τοιαῦτα εἶναι ἐν συνόλῳ καὶ ἐν τοῖς μέρεσι τὰ κυριώτερα προτερήματα τοῦ Παρθενῶνος, δι' ὧν ὕψος τῶν νοῦν μας καὶ γενεῆ ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν τὴν ἰδέαν τῆς θείας δυνάμεως καὶ τῆς αἰωνιότητος. Πρέπει ὡσαύτως νὰ μάθωμεν τί ἐν τῷ ναῷ τοῦτου τέρπει καὶ συγκινεῖ ἡμᾶς. Τὸ κάλλος δὲν εἶναι ἀπλῶς ἐντέλειά τις τῆς θεότητος, διακεκριμένη καὶ κεχωρισμένη ἀπὸ τῶν ἄλλων ὅλη ἡ φύσις τῆς εἶναι ὠραία, καὶ τὸ πνευμά μας εὐχαριστεῖται εἰς τὸ συλλαμβάνειν αὐτήν.

Ἐὰν ἡ Ἀφροδίτη ἦναι ἡ προσωποποίησις τοῦ κάλλους, δὲν ἐπεται ὅτι καὶ ὁ Ζεὺς, ὁ πατήρ τῶν θεῶν, ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Ἀπόλλων, ἡ Ἄρτεμις εἶναι ἐστερημένοι κάλλους; οἱ μὲν ἔχουσι τὸ ἀνδρικὸν κάλλος μὲ τὰς τολμηρὰς καὶ διαγεγραμμένας μορφάς, οἱ δὲ τὸ γυναικεῖον κάλλος μὲ γραμμὰς ἡπίας καὶ στρογγύλας. Οἱ Ἕλληνας πρὸ πολλοῦ εἶχον ἐνοήσαι ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ, ὡς ἐν ἀπάσαις ταῖς τέχναις, αἱ καμπύλαι γραμμὲς καὶ αἱ στρογγύλαι ἐπιφάνειαι εἶναι ὠραιότεραι τῶν εὐθειῶν καὶ ἐπιπέδων γραμμῶν ἐνόμισαν λοιπὸν ὅτι διδούσιν εἰς τοὺς ναοὺς τῶν ἀρχαίων ἀκριβείαν, ἐὰν αἱ ὑποθετικαὶ γραμμὲς, αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ σχῆμα, ὡς αἱ κλίσεις τῶν τοίχων καὶ οἱ ἄξονες τῶν κίονων, αὐταὶ μόνον ἦσαν εὐθεῖαι γραμμαὶ; θεῖα ἐμπνεύσει ἐκαμπύλωσαν τὰ πραγματικὰς γραμμὰς τῶν ἐπιστυλίων, τῶν βαθυμίδων, τῶν ζωφῶρων.

Ἐκ τούτου προήλθεν ὅτι ἐν ᾧ τὸ γενικὸν σχῆμα τοῦ Παρθενῶνος εἶναι σχῆμα ἡρωικῆς ἀριστοτέλειας, αἱ γωνίαι αὐτῆς τῆς πυραμίδος εἶναι γραμμικὴ καμπύλαι, καὶ ἐξαιρέσει μερῶν τινῶν ἢ ἐσωτερικῶν ἢ πολὺ μικρῶν ὡστε νὰ φανῇ μεγάλη καμπύλη, ἐν τῷ Παρθενῶνι δὲν ὑπάρχουσι εὐθεῖαι γραμμαὶ.

Συνειδημένοι εἰς τὰς εὐθείας γραμμὰς ἀποροῦμεν βλέποντες τοὺς πρωτοτύπους ναοὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐνοήσωμεν διατὶ προξενούσιν ἡμῖν τσαυτὴν εὐχαρίστησιν ὁ δολιχὸς ἡμῶν τέρπεται ἐκ πρώτης ἀρχῆς καὶ

δικαίως ἀπροσκόπτως τὰς βαθμίδας, τὰ ἐπιστόλια, τὰς ζωφῶρους. Ὁ ἀρχιτέκτων μετρεῖ κατὰ τὰ διάφορα μέρη καὶ εὐρίσκει τάχιστα τὴν μυστηριώδη ταύτην πηγὴν τῆς τέρψεως.

Ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη, γεννηθεῖσα ἐκ τῆς φύσεως καὶ ἐξ ἀρχῆς παρ' αὐτῆς ἐμπνευσθεῖσα, ἐκαμπύλωσε τὰς βαθμίδας καὶ τὸ ἔδαφος τῶν ναῶν, τοὺς ὀριγμούς καὶ τὰ γείσα, ὅπως ἡ φύσις ἐκαμπύλωσε τὴν θάλασσαν, τὸν δρίζοντα καὶ τὰς βῆχαις τῶν ὀρέων. Οἱ καλλιμένοι τοῖχοι τοῦ σηκοῦ καὶ τοῦ ἐπισυδαίου εἶναι καὶ αὐτοὶ ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ ναοῦ.

Οὕτως ἡ ἑλληνικὴ τέχνη ἐφθασε βαθμῆδεν εἰς τὴν ἐντέλειαν, ἀφ' οὗ ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτῆς χρόνων κατέδειξε ὅλην αὐτῆς τὴν δύναμιν. Ὅ,τι ἡ ἐργασία αἰῶνων προσέθηκεν εἰς τὰ ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα εἶναι κυρίως ἡ ἀκριβεία ἐν ταῖς ἀναλογίαις, ἐξ ἧς προήλθεν ἡ χάρις. Τὸ αὐτὸ δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς γλυπτικῆς, τὰ ὅποια ἐν ἀρχῇ, ὅτε ἀπέβλεπον οἱ τεχνίται κυρίως εἰς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, ἦσαν τραχέα καὶ σκληρὰ κατόπι τὰ μέλη τοῦ σώματος ἔχασαν τὸ τραχὺ, αἱ μορφαὶ ἔγειναν στρογγυλότεραι, αἱ κινήσεις κατέστησαν μαλακῆ καὶ φυσικαὶ καὶ αὐτὴ ἡ δύναμις τοῦ Πρακλέους δὲν ἐξαιρεῖ τὴν χάριν. Οὕτω διὰ νὰ διατηρήσωσι τὴν δύναμιν ἑαυτῶν μετὰ τῆς χάριτος, οἱ δωρικοὶ κίονες ἔπρεπε νὰ διορθώσωσι πρὸς ἴσους ἐπιμήκειας κίονους ἂν παραβάλλωμεν μετὰ τῶν τοῦς ἐν Ἑλλάδι σωζομένους τοιοῦτους κίονας, ὅλοισιν περὶ τὸ ὅτι οὐδέποτε ἔλειψεν ἐξ αὐτῶν ἡ δύναμις καὶ ὅτι πρὸ πάντων ἀπέκτησαν χάριν. Ἴδὲν ἡ δύναμις ἦναι ἐν τῇ βραχυτάτῃ, ἡ κομψότης τὸναντίον εἶναι ἐν τῇ ὑψει, καὶ τῇ ἐλαφρότητι τῆς στήλης. Οἱ κίονες τοῦ ἐν Κορίνθῳ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἔχουσι ὕψος δύο ἡμισὸν μόνον φορὰς περισσώτερον τοῦ κιονοκράνου· τὸ αὐτὸ ὕψος ἔχον καὶ οἱ δωρικοὶ κίονες, ὡν τὰ μέγιστα κείνται ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν Μεγάρων. Οἱ κίονες οὗτοι κατὰ πολὺ ἀρχαιότεροι τοῦ Παρθενῶνος ἔχουσι περισσώτερον δύναμιν τῶν τοῦ Φειδίου· ἀλλ' εἶναι αὐτῇ δύναμιν ὀλίγον βέβαρος, ἣτις ἐγκρίεται τόσον εἰς τὸν ὕψος ὅσον καὶ εἰς τὸ σχῆμα, ὅπως ἡ δύναμις τῶν Κυκλωπέων τειχῶν τῆς Τίρυνθος ἢ τῶν Μυκηναίων παραβαλλομένη πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῶν κανονικῶν ὀγκολίθων τῆς Πυκνός. Ὁ νοῦς ὁ συλλαβῶν τὸ μέγα ἐλεφάντινον τῆς Ἀθηνᾶς ἄγαλμα ἠδυνήθη νὰ ἐνώσῃ ἐν τοῖς κίονσι τοῦ ναοῦ αὐτῆς τοὺς δύο χαρακτῆρας τῆς θεᾶς, τὸ ἀνδρικὸν μεγαλεῖον τοῦ πνεύματος καὶ τὴν χάριν τοῦ γυναικεῖου κάλλους.

Οἱ Ἕλληνας ἀφιέρουν εἰς τὴν θεότητα τὰ ἀριστουργήματα τοῦ πνεύματός των, καὶ ἐξ ὧν τῶν ἀριστουργημάτων οἱ νοὶ τῶν θεῶν

ὑπερέχουσι κατὰ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν. Οἱ ἄνθρωποι ὅ,τι οἰκοδομοῦσιν οἰκοδομοῦσι δι' ἑαυτοὺς· οὕτω πρὸς διέγερσιν ἐν ταῖς ἰδίαις αὐτῶν ψυχαῖς τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ἀφιερῶσιν εἰς τὴν θεότητα ναοὺς, ὧν αὐτὴ οὐδαμῶς χρῆζει. Ἡ ψυχὴ ὑψοῦται πρὸς τὴν θεότητα διὰ τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς ἰδέας, καὶ ἡ τέρψις τῆς ἀκοῆς ἢ τῆς δράσεως συντελεῖ καὶ αὐτὴ εἰς τὴν ὠραιότητα τῶν ναῶν καὶ εἰς τὴν ἐντύπωσιν τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν. Οἱ Ἕλληνας τεχνίται ἐγνώριζον πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ τέρψῃ τὴν ἄρσιν. Τὸ φῶς εἶναι ὠραιότερον τοῦ σκοτούς· τὸ φῶς εἶναι ἡ εἰκὼν τῆς εὐφροσύνης. Ὁ Φειδίας πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς συνέλαβε τὸ σχέδιον ναοῦ ἀνοικτοῦ, ἐν ᾧ ν' ἀντανανταῖται ἐλευθέρᾳ ἢ καθαρᾷ τοῦ ἡλίου λάμψις. Ὁ σηκός, τὸ κατοικητήριον τῆς θεᾶς, ἐσχημάτιζεν ὑπὸ τὸν οὐράνιον θόλον ἀνοικτὸν χώρον, καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς ἦτο ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ. Ἐκατέρωθεν ὑψοῦντο δύο σειραὶ δωρικῶν κίονων, ὧν οἱ τῆς κάτω σειρᾶς ἦσαν δις ὑψηλότεροι τῶν τῆς ἄνω ἔχωρίζοντο δὲ δι' ἐπιστυλοὺς κορυφῆς κοσμημένους· ἐπιστόλιον ἔστειφεν ὡσαύτως τοὺς κίονας τῆς δευτέρας σειρᾶς· εἰς τὸ βῆθος τοῦ σηκοῦ ὀπισθεν τοῦ ἀγάλματος τῆς θεᾶς δὲν ὑπῆρχον κίονες, ἀλλ' εἰς κίον ἴσιστο ἑκατέρωθεν τῆς εἰσόδου, καὶ οὕτω συνεπληροῦτο τὸ περιστόλιον. Αἱ δύο αὗται σειραὶ τῶν κίονων ἐσχημάτιζον στοᾶν μεγαλοπρεπῆ καὶ κομψὴν συνῆμα, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνηρτῶντο ἀναμφισβότως αἱ ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν ἀφιερῶμεναι εἰκόνας καὶ αἱ εἰκόνας μεγάλων τιῶν ἀνδρῶν, σωτήρων τῆς πατρίδος. Ὁ Βιτρούβιος ἀναφέρει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐπολλαπλασίαζον τὰς βαθεύσεις τῶν ἐσωτερικῶν κίονων, διότι οἱ κίονες οὗτοι ἦσαν μικρότεροι τῶν ἄλλων· οὕτως ὁ δολιχὸς διέτρεχε περισσοτέρως καμπύλας γραμμὰς, καὶ τὸ οἰκοδόμημα ἀπέκτιν περισσώτερον μεγαλεῖον καὶ κομψότητα. Ὡσαύτως οἱ Ἕλληνας τεχνίται ἔδιδον περισσώτερον πάχος εἰς τοὺς γωνιαίους κίονας τῶν ναῶν, ὅχι ὡς λέγει ὁ K. Wilkins διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ τὴν στερεότητα αὐτῶν, ἀλλὰ, ὡς ἀναφέρει ὁ Βιτρούβιος, ἐπειδὴ οἱ γωνιαῖοι κίονες ἐσφιγνόντο ὡς ἐκ τῆς λάμψεως τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ ἐντέλεια αὐτῆ τῶν μερῶν συνετέλει κυρίως εἰς τὴν χάριν τοῦ συνόλου. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον μετὰ τῆς μεγαλειτέρας ἀκριβείας ἐφηρμόζοντο οἱ σπόνδυλοι τῶν κίονων· οὐδεὶς ἄγνοεῖ ὅτι πρὸς ἐξάλειψιν τῶν ἐνώσεων τῶν τεμαχίων τοῦ κίονος, οἱ σπόνδυλοι ἐλείθονται ὡς μαρμαρίνη πλάξ· συνεδέοντο δὲ τὰ τμήματα τοῦ κίονος δι' ἄξονος ἐκ ἐξῆλου κένδρου ἢ ἐλαίας, περὶ τὸν ὅποιον ἐστρέφοντο τὰ τεμάχια· λεπτὴ ἄμμος χυνομένη μετὰ τῶν δύο τεμαχίων καθίστα τὰς ἐπιφανείας λείας καὶ ὁμοίας· ὁ κίων ἐφαίνετο ὡς μονόλιθος, καὶ σήμερον ἀκόμη καὶ ὁ ἐξησκαμένος ὀρθοκλινὸς

μετὰ δυσκολίας ἀνακαλύπτει ὅλας τὰς συναρμογάς.

EMILE BURBOUF
 Πρὸς τὸν ἀναγνώστην τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς σχολῆς.
 Ἐκείνη συνίσχεται.
 ΠΡΟΙΣΤΑΕῖΣ ΚΑΙ ΛΑΟΚΡΑΤΕΣ
 Ἡ Η ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΘΕΥΓΟΝΟΥ
 Μετάφρασις Σ. ΜΙ**

Ὁ περιφανὴς Ἀρχαῖος ὀρθῶς εἶπεν, ὅτι αἱ μεγάλαι ἀνακαλύψεις καίπερ ἔχουσαι σπουδαῖα ἀποτελέσματα δὲν συνεπισύρουσι πάντοτε τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ. Τὰ πολιτικὰ γεγονότα καὶ αἱ μεγάλαι στρατιωτικαὶ πράξεις ἐγγαράσσονται συνήθως βαθύτερον εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων παρὰ τὰ εἰρηνικὰ ἔργα τῶν ἐπιφανῶν σοφῶν, ἅτινα συντελοῦσιν εἰς τὴν αὐξάνσιν τῆς εὐθυμίας τῶν κοινωτικῶν.

Ἡ κατὰ τῆς τοιαύτης τάσεως τῶν ἀνθρώπων ἀντιδράσις δὲν εἶναι ἀνωφελὴς, διὸ εἶναι ἀξιοσυγχαρητηρίων οἱ κάτοικοι τῆς Ἀγγλικῆς πόλεως Βιρμινγκάμ, ὅτι τινες τῆς 4 Αὐγούστου τοῦ 1874 δι' ἐφορτῆς λαμπρᾶς ἐόρτασαν τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς ἐφευρέσεως τοῦ συμπολίτου αὐτῶν Πριέστλεϋ (Priestley), τῆς γενομένης τῆς 4 Αὐγούστου τοῦ 1774. Ἐν τῇ εἰρημένῃ πόλει ἐπιτροπὴ συστάσα τῆ φροντιδί τοῦ βιομηχανοῦ Ἀγγλοῦ S. Timmins καὶ συλλέξασα τὰ ἀναγκαῖα χρήματα, ἀνίδρυσεν ἀνδριάντα τοῦ μεγάλου χημικοῦ τοῦ ἀνακαλύψαντος τὸ ἀέριον τοῦ θεύγονου. Τελειτὴ δὲ σοβαρὰ ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην τῶν ἐορταζόντων χρόνολογίαν ἀνεξάλειπτων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐπανήγαγεν οἰονεὶ ἐν τῇ ζωῇ ἀνακαλύψιν, ἧς τὰ πολύτιμα ἀποτελέσματα εἶναι ἀξία πάσης προσοχῆς.

Τὸ θεύγονον εἶναι τὸ ζωοποιὸν ἀέριον τῆς ἀτμοσφαιρας, ἐν ᾗ εὐρίσκειται μεμιγμένον μετ' ἀζώτου, ἀερίου ἀδρανούς, ἔχοντος οὕτως εἰπεῖν ἀντιθέτους πρὸς τὰς τοῦ θεύγονου ιδιότητες. Τὸ θεύγονον συντηρεῖ τὴν ζωὴν τῶν ζώων, ζωοποιεῖ τὴν καύσιν, ἐνῶ τὸ ἀζώτον θανατοῖ τὸ εἰσπνεῖον αὐτὸ ἐμψυχῶν ἂν, καὶ σβῆναι τὴν ἐντὸς αὐτοῦ τεθειμένην φλόγα. Τὰ ἀόρατα κύματα τοῦ ἀέρος, τοῦ ὕδατος τοῦτου ἐν ᾧ εἴμεθα βεβυθισμένοι, περιέχουσιν εἰς στρογγύλον ἀριθμὸν 21 ὄγκους θεύγονου καὶ 79 ἀζώτου.

Ὅλιγοὶ γινώσκουσι τὰς δοκιμασίας, αἱ ὑπέστη ἡ ἀνακάλυψις τῶν δύο τούτων ἀερίων διὰ μέσου τῶν αἰώνων, καὶ τὴν μεγίστην ἀξίαν τοῦ κτήματος τούτου, ὅπερ ἀπέκτισεν ἡ ἐπιστήμη διὰ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῶν. Βραχεῖα ἐξιστόρησις τούτων θέλει καταδείξει εἰς τοὺς ἀναγνώστας διὰ τί ὁ Πριέστλεϋ καὶ ὁ Λαβοαζιὲς ἐθεωρήθησαν ἀξιοὶ ἀνδριάντος, καὶ πλείοτερον λέγομεν ἕθειρήθησαν ἀξιοὶ τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν μεταγενεστέρων.

Οί άρχαιοί είχαν άλλοκτους δοξασίας περί του άέρος του περικυκλόντος τήν γήν δι' άοράτου καλύμματος. Δέν εγνωρίζον δέ και τά άέρια ούδ' έσχον άκριβή γνώσιν τής άτμοσφαιρας, ήν θεώρουν ως στοιχείον. Τά άέρια ταύτα είναι γνωστά ήμιν σήμεραν καίτοι άόρατα' γνωστόν π. χ. ότι τὸ φωταίριον (gas) καίει αναδίδον φλόγα λαμπράν, χρησιμεύον ήδη πρὸς φωτισμόν τῶν πόλεων' γνωστόν ὡσαύτως ὅτι τὸ ἀνθρακικόν ὀξύ εἶναι ἕτερον εἶδος αἰρίου δηλητηριώδους, ἐκπεμπόμενον κυρίως ἐκ τῶν οἰνοφόρων πίθων καὶ ἀγγείων, ἐν οἷς ζυμοῦται ὁ οἶνος' γνωστόν τοῖς πᾶσιν ὅτι οἱ ἀνημμένοι ἀνθρακες τιθέμενοι ἐν δωμάτιῳ κεκλεισμένῳ προξενοῦσιν ἀσφυξίαν, καὶ ὅτι αὕτη προέρχεται διότι ἡ καύσις ἐκπέμπει τὸ ὀξειδίου τοῦ ἀνθρακος, ἕτερον τοῦτο εἶδος θανατηφόρου αἰρίου. Ταῦτα πάντα, τὰ τοῖς πᾶσι γνωστά σήμερον, πρὸ τινῶν αἰώνων ἠγνοοῦντο. Πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἀεραντλίας καὶ τοῦ βαρομέτρου ἠγνόουν ἂν ὁ ἀήρ, αὐτὸ τὸ σύνθετον αἶρον, περί οὗ ἤδη γράφομεν, εἶχε βάρος καὶ ὅποια ἦτο ἡ φύσις τῶν συστατικῶν αὐτοῦ.

Οἱ ἀλχημιστοὶ ἐν τοῦτοις εἶχον ἤδη ποιήσεις παρατηρήσεις, δι' ὧν ἠδύναντο νὰ ὀδηγηθῶσιν εἰς τὴν εὑρεσιν τῶν συστατικῶν τοῦ αἰρος καὶ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ὀξυγόνου. Εἶχον παρατηρήσει ὅτι μετάλλά τινα πυρακτούμενα ἐπὶ παρουσίᾳ αἰρος, ὡς π. χ. ὁ κασίτερος, ἠΰξανον κατὰ τὸ βάρος καὶ μετεμορφούντο εἰς σῶμα εὐτριπτόν' αὕτη δὲ ἡ αὐξήσις τοῦ βάρους ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐφαινετο δυσεξήγητος. Ἐάν εἰδῶσιν ὅτι ὁ ἀήρ εἶχε βάρος, ἤθελον νοήσαι, ὅτι μέρος τοῦτου κατετέθη ἐν τῷ πυρακτωθέντι μετάλλῳ' ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι χημικοὶ ἀντὶ νὰ ἐξηγήσωσι τὸ φαινόμενον τοῦτο διὰ τῆς προσθήκης ἐνὸς τῶν στοιχείων τοῦ αἰρος ἐπὶ τοῦ μετάλλου, παρεδέχοντο ἕτεραν γνώμην' ἔλεγον, ὅτι τὸ μετάλλου πυρακτούμενον ἀπέβαλε ἰδιαιτέρον τι βυστόν, τὸ *glaucostol*, ὅπερ κατ' αὐτοὺς ἦτο οὐσία μυστηριώδης ἀβάρης, καθιστώσα ἐλαφρότερον τὸ σῶμα μεθ' οὗ εὑρίσκειτο συνηνωμένη. Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ φλογιστοῦ ἐπεκράτει καὶ κατὰ τὸν πηραλλόντα αἰῶνα. Ὁ Πριέστλεϋ ταύτην πρεσβεύων δέν ἠδυνήθη νὰ ἐγκαταλίπη, καίτοι τοιαύτην ἀνακάλυψιν ἐποίησατο. Θέλομεν παρακατιόντες καταδείξει, ὅτι ὁ Λαβοαζιέ κατέρριψεν ὀλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα τῶν ἀρχαίων δοξασίων καὶ κατέθεσε τὰς βάσεις τῆς νέας χημείας' εἰς τοῦτο δὲ κυρίως συνετέλεσεν ἡ ἀνακάλυψις τοῦ ὀξυγόνου. Ἰδόμεν ἤδη πῶς ὁ χημικὸς Ἀγγλος Πριέστλεϋ ἐκθέτει αὐτὸς οὗτος τὸ ἀξιωματικόν αὐτοῦ πείραμα.

Ἐτὴ ἀλύγουστος, λέγει ὁ Πριέστλεϋ, ἀποπειρώμενος νὰ ἐξαγάγω αἶρα ἐκ τοῦ ἐρυθροῦ ὀξειδίου τοῦ ὑδραργύρου, παρετήρησα ὅτι διὰ τοῦ φρακοῦ μου ἐξήγαγον τοιοῦτον' (αἶρα ἐνταῦθα ὁ Πριέστλεϋ ὀνομάζει τὸ αἶρον, gas). Συλλέξας ἐκ

τοῦ αἰρος τοῦτου τριπλάσιον ἢ τετραπλάσιον ὄγκον τῆς ὕλης, ἢν μετεχειρίζομαι, προσέθηκα ὕδωρ καὶ παρετήρησα, ὅτι δέν ἀπεροφάτο' ἐξελπίσθη δὲ ὅτε θέσας λυχνίαν ἐν τῷ αἰρὶ ἐκείνῳ εἶδον ὅτι ἐκαίει μετὰ ἰσχυρᾶς ἐντάσεως' τεμάχιον ξύλου ἀνημμένον ἐσπινθηροβόλει ὡς χάρτης ἐμβεβαμμένος εἰς διάλυσιν νίτρου».

Τοιαύτη ἦτο ἡ μεγάλη ἀνακάλυψις τοῦ Πριέστλεϋ. Ἀπεμύνησε τότε πρῶτον τὸ ζωοποιεῖν τοῦ αἰρος αἰρίον, καὶ ἔμαθεν, ὅτι ἐν στερεῇ καταστάσει εὑρίσκειται ἐν τῷ ὀξειδίῳ τοῦ ὑδραργύρου προήρχετο ἐκ τοῦ αἰρώδους ὕγκου ἐν τῷ ζῶμεν. Δέν ἠδυνήθη ὅμως νὰ ἐξαγάγῃ συνεπείας ἐκ τοῦ πειράματος ὡς πρὸς τὴν σύστασιν τῆς ἀτμοσφαιρας καὶ ν' ἀνακαλύψῃ κυρίως τὴν ὑπαρξίν τοῦ αἰρώτου. Ὁ Σουηδὸς χημικὸς Σχέλε (Schæele) ἐβάδισεν ὁδὸν ἔρευθῶν γονιμοτέρων' ἐπέπρωτο ὅμως εἰς τὸν Ἰάλλον Λαβοαζιέ (Lavoisier) ν' ἀποκαλύψῃ νέας καὶ σπουδαίας ἀληθείας.

Ὁ Λαβοαζιέ μετὰ πολλὰς ἀποπειρας κατόρθωσε καθαρῶς νὰ διίδη τὴν ὑπαρξίν τοῦ ὀξυγόνου καὶ τὴν φύσιν τοῦ αἰρος δι' ἀξιωματικῶν πειράματων, ὅπερ περιγράφομεν. Ἐλάβε φιάλην ὑαλίνην, τῆς ὁποίας τὸ στόμα καὶ ὁ λαίμηδς κεκυρτωμένος ἐν εἴδει κέρατος ἀπέληγεν ὑπὸ κώδωνα ὑάλινον ἐμβεβυθισμένον ἐντὸς λεκάνης πλήρους ὑδραργύρου. Ἐν τῇ φιάλῃ ἔρριψεν ὑδραργύρον, καὶ ἔθεσεν αὐτὴν εἰς τὸ πῦρ μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ ὑδραργύρου. Τοῦτου γενομένου παρατήρησεν ὁ Λαβοαζιέ ὅτι ὁ ὑδραργύρος ἐκαλύφθη ὑπὸ ἐπανθίσματος ἐρυθροῦ, ἐνταῦθα δὲ ὁ ἐν τῷ κώδωνι ἀήρ ἠλαττώθη κατὰ τὸ $\frac{1}{8}$. «Αὐτὸς ὁ ἀήρ τοῦ κώδωνος, λέγει ὁ Λαβοαζιέ, ἔσθυρε τὸ ἐν αὐτῷ πρόσσπόμενον φῶς καὶ ἐφόνευε τὰ τιθέμενα ἐντὸς ζῶα». Ἐκ τούτου συνεπέρανε, ὅτι τὸ ζωογόνον μέρος τοῦ αἰρος ἀπωλέσθη. Ἀλλὰ τί ἐγένετο; Ὁ Λαβοαζιέ ἐσκέφθη, ὅτι ὅα προσεκολλήθη εἰς τὸν ἐν τῇ φιάλῃ ὑδραργύρον καὶ ἐσχημάτισε τὸ ἀναφανέν κατὰ τὴν πυρακτικῶν ἐρυθρὸν ἐπανθίσμα' συνέλεξε λοιπὸν αὐτὸ, ἐπυράκτωσεν ἐκ νέου ἐν τῇ αὐτῇ συσκευῇ καὶ ἐξήγαγεν αὐτὸ τὸ ὀξυγόνον ἐν τῷ ὀποίῳ ἡ φλόξ ἐκαίει μετ' ἐπιτάσεως καὶ τὰ ζῶα ἀνέπνεον ζωηρῶς. Ἡ ἔνωσις τοῦ ὀξυγόνου τοῦτου πρὸς τὸ ἐν τῷ κώδωνι κατὰ τὸ πρῶτον πείραμα ὑπολειφθὲν ἄζωτον ἤθελε παραγάγῃ τὸν πρῶτον αἶρα. Διὰ τοῦ πειράματος τούτου ἡ σύνθεσις τοῦ αἰρος, ἡ θεωρία τῆς καύσεως καὶ τῆς ἀναπνοῆς ἐξηγούνται, ἐντεῦθεν δὲ ἄρχονται τὰ ἐγκαίρια τῆς νέας χημείας, διότι οἱ σοφοὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἀποτελέσματα τοσούτου σπουδαίου πειράματος μετεχειρίσθησαν αὐτὰ πρὸς ἕτερας ἀνακαλύψεις.

Ἀποδίδοντες τιμὴν τῇ μεγαλοφυίᾳ τοῦ Λαβοαζιέ ὅα ἦτο ἄδικον νὰ ζητήσωμεν νὰ ἐλαττώσωμεν τὴν ἀξίαν τοῦ μεγάλου ἀγγλοῦ χημικοῦ, οὗ τίνος αἱ ἐργασίαι ὅα μένισιν ἀνεξάλειπτοι

ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς χημείας' ὁ Πριέστλεϋ εἶχε γενναῖον τὸ ἦθος καὶ εὐρείαν τὴν διάνοιαν, ἡ δὲ μετριοφροσύνη αὐτοῦ εἰχέτι τὸ ἔκτακτον' πάντοτε ἐζήτει νὰ καταβιβάσῃ τὴν ἀξίαν του. Ἀνεμίχθη ἐμπαθῶς εἰς τὰς θεολογικὰς ἐριδας κα' ὄλον σχεδὸν αὐτοῦ τὸν βίον, οἱ δὲ ἀγῶνες, οὓς ἀνέλαβε κατὰ τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας, ἐπήνεγκον τὴν καταστροφὴν του, τὴν ἐξορίαν του καὶ τὸν θάνατον μακρὰν τῆς πατρίδος ἐπὶ τῆς γῆς τῆς Ἀμερικής. Ὁ μέγας Λαβοαζιέ ὑπήρξε δυστυχέστερος ἔτι, διότι οὗτος ἐτελεύτησεν ἐπὶ τῆς λαμπρότου τῷ 1793.

Ἄλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ αἶρον τοῦ ὀξυγόνου, καὶ ἂς δώσωμεν ὡς πρὸς τοῦτο ἐξηγήσεις ἔτι τινάς. Τὸ αἶρον τοῦτο ἄχρουν, ἄοισμον, ὅπερ ὁ Πριέστλεϋ καὶ Λαβοαζιέ παρεσκεύαζον ἐκάτερος δι' ἰδιαιτέρας μεθόδου, σήμερον παρασκευάζεται ὡς ἐξῆς. Ἐντὸς πηλίνου ἀπορακτικοῦ σκεύους (κμβικός) πυροῦσι μίγμα διττοξείδιον τοῦ μαγγανίου ἢ τήκουσι χλωριούχον κάλιον καὶ παραλαμβάνουσι τὸ ὀξυγόνον διὰ λεκάνης πλήρους ὕδατος ἐντὸς φιαλῶν. Ἐάν ἐν τῷ ὀξυγόνῳ θέσωμεν ἀνθρακὰ ἀνημμένον ἢ θεῖον, παράγεται λαμπρὰ λάμψις, καιομένων τῶν σωμάτων τούτων μετὰ ἐπιτάσεως. Αἱ ὕλαι αὗται ἐνοόμεναι μετὰ τοῦ ὀξυγόνου παράγουσιν ὀξέα, καὶ ὁ μὲν ἀνθραξ παράγει τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, τὸ δὲ θεῖον τὸ θεϊκὸν ὀξύ.

Ἐκ τῶν ἰδιοτήτων τούτων τοῦ ὀξυγόνου ἠδηγηθέντες κατεσκεύασαν φυσητήρα δι' οὗ διασταυροῦντες βέδμα ὀξυγόνου πρὸς βέδμα κοινὸν φωταερίου καιομένου παράγουσι τὴν μεγαλύτεραν θερμότητα, τὴν ὁποίαν ἡ ἐπιστήμη μέχρι τοῦδε παρήγαγε. Διὰ τοῦ μέσου τούτου βευστοποιοῦσι σήμερον τὰς μᾶλλον πυρομάχους οὐσίας, τὰς θεωρουμένας πρότερον ὡς ἀτήκτους. Διὰ τοῦ φυσητήρος τούτου τήκουσιν ὡσαύτως τὰ τεμάχια τῆς πλατίνης, ἕτινα χρησιμεύουσι πρὸς κατασκευὴν τῶν διεθνῶν μέτρων.

Ταῦτα καταδεικνύουσιν ὅτι αἱ μεγάλαί ἐφευρέσεις παρέχουσι τάχιον ἢ βράδιον τὴν συνδρομὴν αὐτῶν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον. Ταύτην δὲ τὴν ἔμμεσον σπουδαιότητα ὑπάρχουσι τινες, οἵτινες οὐδόλωσ αἰσθάνονται, οὐδὲ ἐνοοοῦσιν ὅτι αἱ ἀνακαλύψεις μεγάλας συντελοῦσιν εἰς τὸ εὖ εἶναι τῆς ἀνθρωπότητος, διὰ τῆς παροχῆς νέων πηγῶν καὶ τρόπων ἐνεργείας ἰσχυρωτέρων τῶν ἀσθενῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων καὶ μέσων. Ὁρεῖλομεν λοιπὸν νὰ τιμῶμεν τὴν μνήμην ἀνθρώπων, οἱοὶ ὁ Πριέστλεϋ καὶ ὁ Λαβοαζιέ, ὡς ἀγαθῶν ἡμῶν εὐεργετῶν.

Ὁ Λαβοαζιέ εἶχε πλήρη συναίσθησιν τῶν ὑπηρεσιῶν, ἂς προσήνεγκε τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι' δέν εἶναι, γράφει, ἀπαραιτήτων ὅπως ἀξιοθῆ τις τῶν τιμῶν τοῦ κόσμου καὶ ὅπως πληρώσῃ τὸν ὀφειλόμενον τῇ πατρίδι αὐτοῦ φόρον, νὰ κληθῆ εἰς τὰς δημοσίας λειτουργίας τὰς πλήρεις πομπῆς, αἵτινες συντρέχουσιν εἰς τὴν

ὀργάνωσιν καὶ τὴν ἀναγέννησιν τῶν κρατῶν. Ὁ περὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας ἀσχυροῦς δυνάται ἐπίσης ἀποτελεσματικῶς νὰ ἐργασθῆ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐν τῇ σιγῇ τοῦ ἐργαστηρίου του. Δύναται νὰ ἐλπίσῃ ὅτι διὰ τῆς ἐργασίας του θέλει ἐλαττώσει τὰ δεινὰ τὰ καταμαστίζοντα τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ ὅτι θέλει αὐξήσει τὴν εὐημερίαν αὐτοῦ καὶ εὐτυχίαν. Καὶ ἂν δὲ δέν ἤθελε συντελέσει διὰ τῶν νέων ἀνακαλύψεων του παρὰ νὰ μακύνῃ ἔστω καὶ ἐπὶ μίαν ἡμέραν τὴν μέσσην ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, πάλιν δύναται δικαίως νὰ ὀνομασθῆ εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΟΥ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Μετὰφρασις **

Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1873 γενομένην ἐν Βιέννῃ Παγκόσμιον Ἐκθεσιν συνέστη σύλλογός τις ἐξ ἀνδρῶν πολιτικῶν, δημοσιογράφων, γλωσσολόγων, ἐμπόρων κλ., σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶνε νὰ περισυναζῆ πᾶσαν πληροφορίαν καταστατικὴν, οἰκονομικὴν, ἐμπορικὴν, βιομηχανικὴν, κλ. περὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ ν' ἀναπτύξῃ κατ' ἀκολουθίαν τὰς πρὸς τὴν Ἀνατολὴν σχέσεις.

Ὁ σύλλογος οὗτος συνέστησε μουσεῖον, ἐνθα ἀνάκεινται προϊόντα καὶ δείγματα ἀνατολικὰ, ἔχει βιβλιοθήκην ὁσημέραι πλουτισμένην καὶ τέλος ἴδιον δημοσιογραφικὸν ἔργαζον τὴν Μηνιαίαν ἀνατολικὴν Ἐπιθεώρησιν (Monatsschrift für den Orient), περιέχουσαν πᾶσαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ συλλόγου ὀφέλιμον εἰδήσιν ὑπὸ καταλλήλων ἀνδρῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ οἰκούντων γεγραμμένην, ἢ τοῦλάχιστον δυνάμεϊων νὰ ἔχωσιν ἀκριβεῖς πληροφορίας.

Ἐκ τοῦ μνημονουθέντος περιοδικῶ ἀποσπᾶμεν τὰ ἐξῆς.

Οἱ γεωγραφικαὶ τῆς Τουρκίας χάρται εἶνε ἐν γένει πολὺ ἀτελεῖς καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ Κεϊπέρτου πολλὰ ἔχει τὰ ἀνακριβῆ καὶ πολλὰ τὰ ἐλλείποντα. Ἐν τῇ Βιενναίᾳ Ἐκθεσὶ οὐδὲ εἰς χάρτης τῆς Τουρκίας ὑπῆρχεν ἐμφαίνων ἀκριβῶς τὴν πολιτικὴν διαίρεσιν τῆς χώρας. Ὅθεν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι αἱ μεγάλαί ἐκείναι τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ἐπαρχίαι, ἂν καὶ πλησιάζουσαι πρὸς τὸ κέντρον καὶ ἂν καὶ πολλὰ περιγραφαὶ αὐτῶν ἔχωσι γίνει ὑπὸ περιγητῶν καὶ πολλὰ περὶ αὐτῶν ἐπίσημοὶ ἐκθέσεις ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊκῶν προξένων, εἶνε ὑπὸ τινὰς ἐπόψεις ὀλιγώτερον γνωσταὶ ἢ ἄλλαι χῶραι μᾶλλον ἀπομεμακρυσμέναί.

Αἱ νέαι ἐπαρχίαι, ἂς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἀσίας κατέκτησεν ἡ Ῥωσσία, ἐμφαίνονται ἡδη εἰς τοὺς γεωγραφικοὺς χάρτας με ὅλας τῶν τῆς λεπτομερείας. Πλὴν δὲ τούτου οὐδεὶς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων γεωγραφικῶν τῆς Τουρκίας πινάκων

δεικνύει την πολιτικήν διαίρεσιν τῆς χώρας εἰς βιλαέτια. Καὶ τοῦτο καὶ διότι ὀλίγιστα ἢ διοικήσεις ἔκαμεν ἔργα ἐν Τουρκίᾳ γεωγραφικὰ καὶ καταστατικὰ καὶ διότι καὶ ἐν ποῦ ἐγείνεται δὲν δύνανται νὰ τὸ ἐπαφελθῶσιν οἱ Εὐρωπαῖοι διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς τουρκικῆς.

Ἀπὸ τινων ἐτῶν μεταβολαὶ λίαν σημαντικαὶ ἐγένοντο καθ' ὅσον ἀποβλέπει εἰς τὴν διαίρεσιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, περὶ ἧς καὶ μόνῃς θὰ εἴπωμέν τινα τῶρα. Τοιαῦται μεταβολαὶ λ.χ. εἶνε ἡ κατάργησις τῆς διοικήσεως τοῦ Σκουτάρειος καὶ τῆς Πρεσέρνης καὶ ἡ ἀνίδρυσις τοῦ βιλαετίου τῶν Βιτωλίων.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία πλὴν τῶν ὑποτελῶν χωρῶν καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν περὶ αὐτὴν, ἧτις ἀποτελεῖ ἄλλην διαίρεσιν, διαιρεῖται εἰς ἕξ βιλαέτια.

Α' Ἡ Βοσνία, ὑποδιαιρουμένη εἰς 7 σαντζάκια, ἐν οἷς ἡ Ἡρζεγοβίνη. Β' Τὸ βιλαέτι τῶν Βιτωλίων, περιλαμβάνον τὸ πλεῖστον τῶν ἐρεινῶν μερῶν τῆς Ἀλβανίας καὶ ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς μέχρι τοῦ Αἰγαίου. Τὸ βιλαέτι τῶν Βιτωλίων ὑποδιαιρεῖται εἰς 6 σαντζάκια. Γ' Τὸ βιλαέτι τῶν Ἰωαννίνων, περιλαμβάνον τὴν ἀρχαίαν Ἰπείρον καὶ Θεσσαλίαν καὶ ὑποδιαιρούμενον εἰς 5 σαντζάκια. Δ' Τὸ βιλαέτι τῆς Θεσσαλονίκης, περιλαμβάνον τὴν ἀρχαίαν Μακεδονίαν καὶ ὑποδιαιρούμενον εἰς 3 περιφέρειας. Ε' Τὸ βιλαέτι τῆς Ἀδριανουπόλεως, περιλαμβάνον τὴν ἀρχαίαν Θράκην καὶ ὑποδιαιρούμενον εἰς 5 περιφέρειας. ΣΤ' Τὸ βιλαέτι τοῦ Δουνάβεως, περιλαμβάνον πᾶσαν τὴν χώραν, ἣν περικλείουσιν ὁ Δούναβις καὶ ὁ Αἰμός ἀφ' ἑνὸς καὶ τὰ ἀνατολικὰ σύνορα τῆς Σερβίας καὶ ἡ Μαύρη Θάλασσα ἀφ' ἑτέρου. Ὑποδιαιρεῖται τὸ βιλαέτι τοῦ Δουνάβεως εἰς 7 σαντζάκια.

Εἰς τὰς πρωτεύουσας τῶν βιλαετίων τούτων δημοσιεύονται κατ' ἔτος τὰ *Σα.Ιταμέ* ἧτοι ἐπίσημα Ἡμερολόγια, ὅθεν ἀρῶμεθα τὰς πληροφορίας ταύτας. Αἱ ἐπετηρίδες αὐταὶ περιέχουσι πλὴν τῶν ὀνομάτων τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν καὶ καταστατικὰς πληροφορίας περὶ ἐκάστης ἐπαρχίας. Τινὰ ἐκ τῶν βιλαετίων ἄλλως στεροῦνται τοιούτων δημοσιεύσεων.

Ἡ Κωνσταντινούπολις, ὡς εἶπαμεν, ἀποτελεῖ ἰδίαν περιφέρειαν, ἧτις δὲν ἐκτείνεται πολὺ πέραν αὐτῆς τῆς πόλεως ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς καὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς. Ἡ περιφέρεια αὕτη ἔχει ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς ἔκτασιν 48 χιλιάδων τετραγωνικῶν μιλίων καὶ πληθυσμὸν 680,000 ψυχῶν, εἶνε δὲ τὸ μᾶλλον κατωκνημένον μέρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Ἐρχεται ἔπειτα ἡ Ἀδριανούπολις μὲ πληθυσμὸν ἀναλογουμένη πρὸς 2,168 κατοίκους ἀνὰ τετραγωνικὸν μίλιον, τὰ Ἰωάννινα μὲ 2,153, ἡ Θεσσαλονίκη μὲ 1,227, ἡ Βοσνία μὲ 1,095, τὰ Βιτωλία μὲ 1,015, τὸ βιλαέτι τοῦ Δουνάβεως μὲ 960. Πασῶν τῶν χω-

ρῶν τούτων ὁ πληθυσμὸς εἶνε κατώτερος τοῦ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν, ἔνθα ἀναλογουμένη κατὰ μέσον ἔρον 1696 κάτοικοι ἀνὰ τετραγωνικὸν μίλιον. Ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ, ἀραιῶς κατοικουμένη, ὑπολογίζονται 1804 ψυχαὶ ἀνὰ τετραγ. μίλιον καὶ ἐν τῇ Σουηδίᾳ, ἧς ἐπίσης εἶνε ἀραιὸς ὁ πληθυσμὸς, 1600. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τοῦ πληθυσμοῦ ἡ Ῥωσία μόνον καὶ ἡ Ἑλλάς εἶνε κατώτεροι τῆς Τουρκίας, διότι ἐν μὲν τῇ Ῥωσίᾳ ὑπολογίζονται 732, ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι 421 κάτοικοι ἀνὰ τετραγ. μίλιον. Προσθετόν ὅμως, διὰ νὰ ἤμεθα δίκαιοι, ἔτι εἶνε εὐφορωτάτη ἡ γῆ τῆς Τουρκίας καὶ ὅτι πολὺ συμβάλλονται εἰς αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς τὸ μεσημερινὸν τῆς κλίμα καὶ ἡ ἐπὶ τριῶν θαλασσῶν γεωγραφικὴ τῆς θέσις.

Εἰς τὰς ἐπετηρίδας, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἔγινε λόγος, σημειοῦται ὅσον ἔνεστιν ἀκριβῶς ὁ ἀρσενικὸς πληθυσμὸς ἐκάστης ἐπαρχίας, ὅχι ὅμως καὶ ἡ φυλὴ τῶν κατοίκων μόνον περὶ τῆς ὀρθοκλαίᾳ αὐτῶν γίνεται μεία. Ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἀτελής καὶ ἡ καταστατικὴ αὕτη, εἶνε ὅμως ἀξιοπιστοτέρα τῶν ἀριθμῶν, οὓς δίδουσιν οἱ ἐκάστοτε περιηγηταὶ ἢ ἄλλοι ἰδιῶται.

Κατὰ τὰς νεωτάτας λοιπὸν τῶν ἐπετηρίδων τούτων, αἵτινες ὅμως δὲν εἶνε πᾶσαι τοῦ αὐτοῦ ἔτους, οἱ κάτοικοι τῆς Τουρκίας ἐξεταζόμενοι κατὰ ὀρθοκλαίαν ἔχουσιν, εἰς τὰ διάφορα βιλαέτια, ὡς ἑξῆς:

- 1. Βοσνία μωαμεθανοὶ 309,522, μὴ μωαμεθανοὶ 306,707.
- 2. Βιτωλία μωαμεθανοὶ 485,993, μὴ μωαμεθανοὶ 467,601.
- 3. Ἰωάννινα μωαμεθανοὶ 250,740, μὴ μωαμεθανοὶ 467,601.
- 4. Θεσσαλονίκη μωαμεθανοὶ 124,828, μὴ μωαμεθανοὶ 124,427.
- 5. Ἀδριανούπολις μωαμεθανοὶ 235,587, μὴ μωαμεθανοὶ 401,440.
- 6. Δουνάβις μωαμεθανοὶ 455,768, μὴ μωαμεθανοὶ 713,938.

Κατὰ τὴν καταστατικὴν ταύτην ὁ ἀρσενικὸς πληθυσμὸς εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐπαρχίας τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας συμποσοῦται εἰς 0,293,804, ἐξ ὧν 3,862,447 μωαμεθανοὶ καὶ 2,433,357 μὴ μωαμεθανοὶ. Ὁ μωαμεθανικὸς πληθυσμὸς ὑπερτερεῖ εἰς 41 μόνον σαντζάκια εἰς τὰ 23 ἄλλα οἱ χριστιανοὶ εἶνε πλείοτεροι. ἔχει λοιπὸν λόγον ὁ χριστιανικὸς πληθυσμὸς πρὸς τὸν μωαμεθανικὸν ὡς 57 πρὸς 43.

Πρέπει πρὸς τούτοις νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι φυσικῶς εἰς τὰς καταστατικὰς ταύτας, τὰς ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν γενομένας, θὰ ἦνε μᾶλλον ἐξωγκωμένοι οἱ ἀριθμοὶ οἱ δηλοῦντες τὴν μουσουλμανικὸν πληθυσμὸν. Εἰς τοῦτο δὲ δὲν ἀνθίστανται θεοβαίως οἱ χριστιανοὶ, διότι αὐτὰ δύνανται νὰ πληρῶνουν ὀλιγοτέρους πόρους. Δι-

καίως ὅθεν πρέπει νὰ ὑπολογίσωμεν ὅτι ἂν κατὰ τὰς ἐπισήμους τουρκικὰς καταστατικὰς ὑπερβαίνουσιν οἱ χριστιανοὶ τοὺς Τούρκους κατὰ τὸ ἔσδομον, πράγματι ἡ ὑπεροχὴ αὕτη θὰ ἦνε πολὺ μεγαλητέρα.

Εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν ἀνάγονται πλὴν τῆς περιφέρειας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ Κρήτη καὶ ἄλλαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τοῦλάχιστον εἰς τὸ Εὐρωπαϊκὸν μέρος, οἱ Χριστιανοὶ εἶνε πλείοτεροι εἶνε πρὸς τοὺς μουσουλμάνους ὡς 54 πρὸς 46.

Ἡ Κρήτη κατοικεῖται σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ Χριστιανῶν.

Καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Τουρκίας νήσους, αἵτινες ὁμοῦ μὲ μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀποτελοῦσιν ἰδίαν γενικὴν διοίκησιν, οἱ χριστιανοὶ ὑπερτεροῦσι πῶσον ὅμως δὲν δυνάμεθα οὔτε κατὰ προσέγγισιν νὰ ὀρίσωμεν, διότι ἐκεῖ δὲν δημοσιεύονται καταστατικαὶ πληροφορίαι ὡς εἰς τὰ βιλαέτια.

ΛΥΣΙΣ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΩΝ ΑΠΟΡΙΩΝ

Ὅτι ἐξ ἡμῶν καθέσθην τὸ τοῦ Μιλτιάδου τράπαιον.

Νέος ἔτι ὂν ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ διαφλεγόμενος ἐξ ἀκοιμήτου φιλοδοξίας, ἠδημῶναι ἀκούων συνεχῶς ἐπαινούμενον τὸν νικητὴν τοῦ Μαραθῶνος Μιλτιάδην καὶ διηγητὴς εἶχε μέλημα κατὰ τίνα τρόπον ἠδύνετο νὰ ὑπερτερῆσθαι ἐκεῖνου κατὰ τὴν δόξαν. Ὁσάκις οἱ φίλοι βλέποντες αὐτὸν σόννον καὶ περιφροντίν, ἠρώτων τί ἔχει, ὁ μέλλων σωτὴρ τῆς Ἑλλάδος ἀπήντα στερεοτύπως: «Δὲν μὲ ἀφίνει νὰ κοιμηθῶ τὸ τράπαιον τοῦ Μιλτιάδου.»

Ἐκ τῶν εἰρημένων εὐνόητον καθίσταται, διατι καὶ σήμερον μεταχειριζόμεθα τὴν αὐτὴν φράσιν, ὁσάκις θέλομεν νὰ δηλώσωμεν μεταφορικῶς, ὅτι νέος τις ὄργη πρὸς τὰ μεγάλα ἐκ σφοδροῦ ἀισθημάτων ἀμίλλης καὶ φιλοτιμίας.

Α. Σ. Β.

ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΑΝΑΣΤΡΟΦΗΣ

- 1. - Ἄκουε πολλὰ, ὀμίλει ὀλίγα, μὴ διακόπτῃς ποτέ.
- 2. - Ἔσο φυσικὸς καὶ εἰς τὸν τόνον καὶ εἰς τὰς ιδέας σου.
- 3. - Ἡ φωνή σου ἄς μὴ εἶνε μῆτε πῶσον χαμηλὴ, ὥστε νὰ κοπιᾶζουσιν διὰ νὰ σὲ ἀκούσουν, μῆτε τῶσον ὑψηλὴ, ὥστε ν' ἀποκἀμνουν ἀκούοντές σε.
- 4. - Ὀμίλει πρὸς ἕκαστον περὶ τοῦ ὅ,τι γνωρίζει ἢ ὅ,τι ἀγαπᾷ καλλίτερα μὴ ἀποκινδυνεύσῃς δὲ ν' ἀποφανθῇς περὶ μηδενὸς ἐνώπιον ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους δὲν γνωρίζεις.

5. - Ἐὰν διηγῆσαι, τὰ διηγήματά σου καλῶν εἶνε νὰ ἐνδιαφέρουσιν ἄλλους ἀπὸ τὰ καλλίτερα δὲ ἀπομάκρυνε τὰς ὀχληρὰς λεπτομερείας.

6. - Ἐπὶ πάσης δὴποτε ὀμιλίας προλάμβανε τὸν κόρον.

7. - Πάσχισε ν' ἀρέσκῃς μᾶλλον παρὰ νὰ διαπρέπῃς ἀπόφευγε τὴν ἐπίδειξιν ἐξαιρεῖ δὲ τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τοῦ ἐπαινοῦ, ὅσους μοιράζεις, καὶ μὴ δώσης ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ νομίσουν ὅτι τοὺς ἐπαινοὺς σου δίδεις ἐπὶ ἐπιστροφῇ.

8. - Ἔσο εἰς τοὺς λόγους σου μῆτε εἰς ἄκρον αὐστηρὸς, μῆτε εἰς ἄκρον χαλαρὸς.

9. - Ἐπιδείκνυε σεαυτὸν εὐμενῆ ἄνευ κολακείας, εὐλικρινῆ ἄνευ τραχύτητος, καὶ προφυλάττου ἀπὸ τὸ νὰ προσβάλης τινά. Μεταχειρίζου τὸ σκῶμμα, μηδέποτε τὴν κακολογίαν.

10. - Οἰκονόμει τὰς γνώμας τῶν ἄλλων, καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς προλήψεις των δέχου ἀσμενῶς τὴν ἀντιρρησην, καὶ ἐὰν ἀνασκευάζῃς, μὴ φιλονεικῆς.

Δ.

Αἱ ἐπισκέψεις

Ὁ Λαθριγαῖρος ἐν τῇ κατωτέρῳ χωρίῳ ὑπαίνιτται ἰδίως τὰς μεταξὺ γυναικῶν ἀνταλασσομένας ἐπισκέψεις ἀνακράζων:

«Ἐπίκουρος συνήθεια, ὑποδούλασις ἀγαρά! Αἱ γυναῖκες ἐπισκέπτονται ἀλλήλας ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ μὴ συναντηθῶσι. Ἄν δὲ τύχη τις οὔσα κατ' οἶκον, ἡ συνέντευξις δαπανᾶται εἰς ἀφήγησιν πραγμάτων τὰ ὅποια ἀμφοτέρω γυνώσκουσιν ἢ περὶ ὧν ἐξ ἴσου ἀδιαφοροῦσι. Ἡ εἰσερχομένη εἰς αἴθουσαν τίνα πρὸς ἐπίσκεψιν περὶ οὐδενὸς ἄλλου σκέπτεται ἢ πῶς νὰ ἐξέλθῃ ἢ ἐλθὼν τὸ ἀπόγευμα εἰς ἐπισκέψεις δαπανήσασα, οὐδὲν ἄλλο κέρδος ἐκαρπώθη ἐκ τῆς πεντακάρου ἐκδρομῆς εἰμὴ ὅτι εἶδε τὴν στολὴν τριῶν ἢ τεσσάρων θυρωρῶν καὶ τὸ πρόσωπον φίλης τὴν ὅποιαν μόλις γνωρίζει καὶ ἑτέρας τὴν ὅποιαν ἀποστρέφεται. Ἄν ἐσκέπτοντο πῶσον πολῦτιμος εἶναι ὁ χρόνος καὶ πῶσον ἡ ἀπάθεια αὐτοῦ ἀνεπανόρθωτος, αἱ κοσμικαὶ δέσποιναί ἤθελον κλαῦσαι πικρῶς.»

**

Ο ΣΙΤΟΣ ἘΝ Τῷ ΜΕΞΙΚῷ

Ἄπασα σχεδὸν ἡ νότιος Ἀμερικὴ εἶναι σήμερον ἀπέραντος αἰσόφροτος ἀγρὸς, καὶ πάντες οἱ πλοῦσοι οὗτοι στάχυες προέρχονται ἐκ ἐριῶν κόκκων σίτου, οὓς πτωχὸς τις δούλος ἔβρε μετὰ τῆς ἁρύσεως, τῆς σταλείσεως ἐξ Ἰσπανίας πρὸς συντήρησιν τῆς στρατικῆς τοῦ Φερδινάνδου

Κορτές. Ο δούλος έσπειρα τούς τρεις τούτους κόκκους, και έπειτα τούς τρεις εξ αυτών βλαστήσαντας στάχυας, και ούτως εντός ολίγων ετών επληθύνθη ο άγνωστος εις τας χώρας εκείνας οίτος.

Το επόμενον ποίημα έγράφη κατά διάρτιον του έννοτου έτους υπό του κ. Αριστοτέλους Βαλαωρίτου και έδημοσιεύθη εν τή Κορίνθω, συνυδευθών δι' επιστολής του έννοτου ήμων ποιητού προς τον γηραιόν διδάσκαλον κ. Π. Χιώτην, εξ ης άποσπώμεν τ' ακόλουθα: "Ολος ο κόσμος γνωρίζει ότι ο Έλληνικός λαός δίδει εις την επάνοδον των χελιδόνων σημασίαν πολύ σπουδαιότεραν εκείνης, την οποίαν συνήθως δίδουσι οι Έθρωποι. Το χαριστάτον τούτο πηνόν δέν ήτο μόνον διά τον Έλληνα ο πρόδρομος του Έραου, ο Έγγελος της γαράς, ο παλαιός οικογενειακός φίλος, άλλ' ήτο και το σύνθημα της ενάρξεως των έθροπραξιών κατά των προαιωνίων έχθρών μας. Δις τούτο η δημοτική ποίησις εξύμνησε την επάνοδον των χελιδόνων περιπαθίστατα διά τούτο το γλυκύφωνον πηνόν θεωρείτο και θεωρείται εις έσθρον, άφίεται δε έλευθερον να κτίξη την φωλιάν του είτε εν ταις γαστρί, είτε εν ταις οικίαις, χωρίς ποτε να περινοχλήται παρ' αιδουός· δις τούτο ο έν πολέμω πίπτων μαχητής διέταττε τούς συμμαχητάς ν' άφίωσι θύριδα ανοικτήν εις τον τάφον του, όπως έσειθεν έλευθερώς εισόρηται η φίλη χελιδών και αναγγέλλη εις τον ύπνρον πατέρα, πεσόντα την Έλευσιν της ανοίξεως, και μετά της ανοίξεως τδ κελιάδιμα των κλέφτικων ποροσόδων και την κλαγγήν των έννοτων σπλιων.

"Όλα ταυτα τα γνωρίζεις, και δέν προσμένεις θεαίως να τα μάθης παρ' έμου. Ηθέλησα μόνον να σου είπω διατι τδ χελιδόνι μοι ένέπνευσε την εδην την διοίαν σου άποστέλλω και διατι, εν ταις σημεριναις του έννοτου περιστάσει, τό παρέρσησ ας άγγελιαφόρον των εγκαρδίων πόθων μας."

Η ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΙΑ Ή ΤΟ ΧΕΛΙΔΟΝΙ

Καλώς μας ήλθεσ άκακο, πουλι χαριτωμένο,
Καλώς μας ήλθεσ του Μαρτιού πρωτόλουδα λουλουδι !
Μη πόση νέερες κροφή λαχτάρα περιμένα
Ν' άκούσω μετ' ε τα σόγγερα τδ πρώτο σου τραγουδι !
Τώρα συνείθισα ο πρωτός να βλέπω κάθε μέρα
Καρπας κ' έλπίδας να πετυών, να κνίγνυνται 'ς τδ βέμμα
Του χρόνου τ' ανυπότακτου, πάντομ' άλύμα φέμμα
Μου φαίνετ' ότι σι θυρω να σγίξης τον αίθήρα
Μη τδ σπαθία σου φτερά. . . Όλυκό μου χελιδόνι,
Μας έφερεσ καλοκαιριά ; . . Όψιμο θάλλω χιόνι ; . .

Μας έπιασε λιγοφυγιά, πουλι ξενιτεμένο,
Και νόστα κι' άποκάρωμα. . . Κανείς μας δέν άκούει
Του γέιτονα τ' άπόφωνα. . . τδ αίμα πετρωμένο
'Σ την κλειδωμένη μας καρδιά, πουλάκι μου, δέν κροάει
Πόθος και εις, ούτ' ύστερα. . . Δι νείρεται η φυγή μας
Παρά καθάριας ούρανούς, άστροφεγγιαίς και κόματα
Χωρίς άφρους να 'ξεφυγοδν 'εσ περιγιάλια μνήματα !
Καθώς η νεπροθάλασσα κ' η άκαρπ' η ζωή μας
'Εχει θεουδδ παραδάρμδ. . . Για μία στιγμή φουσακώνει,
Ξερνφ τδ φύκη τδ νεκρά κ' ύστερα μετριμαρώνει.

Πέτα, πουλάκι μου, γοργά, μη θαρρείς τδ δρόμο.
Κι' αν εβρης σκέπη κτωγική και πλούσιο παραθύρι
Κλειστό σα μάτι θάρπνο, δίκλων' εδός 'ς τδ ύμο
Τδ χρυσοπράσινα φτερά και γίνου ευπηγητήρι. . .
Και πός οτ' ήλθ' η άνοιξη, κι' οτ' άνοιξε δέν είναι
Να κελιδωσιν οι πέρδικοι σιμά 'ς τή σαστικιά τους
Ούτε να κανουρίζουνα τ' άηδονία τή φωλιά τους.
Δέν είναι γάρφαρα νερά, ύγι, πουλι, δέν είναι
Ούτε φλαγγέρια πιστεκού, ούτε γλωρά τριφύλλια. . .
Μησ οτ' εδω την άνοιξη τή φέρνον καρυοφύλλια. . .

Κι' αν 'ς τή φωνή σου τή γλυκειά δε σηκωδούν οι έννοχοι,
Πάρε, πουλάκι μου, φτερά, καθίρεσ παληά λημέρια.
Σύρε να ιδής τον Όλυμπο, την Όκωίνα, τδ Βελούγι,
Χαιρέτισε τή Λιάκουρα και φώνετ' ως τ' άστέρια.

Κι' αν μείνη η Κιάφα άκίνητη κι' ο βράχος του Ζαλόγγου
Δι θυμηθί τδ ζωντανό, τον άγριο καταρράχτη
Που επάνοθε του έμοόγκρησε. . . Αν μετ' ε τδ Κούγγι η στάχη
Του Σαμουήλ δε θεριαθή, κι' αν τα κλαριά του λόγγου
Δι φορτωδούν με φλάμπουρα και δε σισθή η Χειμάρα,
Φύγε, πουλι μου, γρήγορα κ' είναι θεουσ κατάρα.

Και τδ πουλι άνυπόμωμο, γοργό αν την έλπίδα
'Αρπάξει από τον ήλιο μας μία λάμψη, μίαν άχτίδα
Για να την έχη συντροφιά 'ς τδ σκοτεινό του δρόμο,
Και γάνεται μισοουρανής. . . Μησ μου γιατί με τρώμο
Τδ γούριμά σου καρτεριδ, γλυκό μου χελιδόνι ; . .
Θα νάγοιμε καλοκαιριά ; . . Όψιμο θάλλω χιόνι ; . .

ΑΛΠΘΕΙΑΙ

* * * * *
"Αν θέλεις να μείνη κρυφόν τδ μυστικόν σου, μη τδ είπης εις κανένα, διότι πώς θέλεις ο ξένος να ήνε διά τας ύποθέσεις σου μάλλον έγέμυθος παρά σό ; Η έκμυστήρευσις σου εινε ήδη δι' αυτών εν κακόν παράδειγμα και μία δικαιολόγησις. (G. Farcy.)

* * * * *
"Ομιλεί ως φρονεϊς, διατίσσει ή άρετή. Μη λέγε ύλα ύσα σκέπτεσαι, παραγγέλλει η φρόνησις. Αι όλίγια αυται λέξεις περικλείουσιν ολόκληρον πλούτον σοφίας προς χρήσιν του βίου. (Zselokke.)

* * * * *
Τδ άνάγνωσμα ύπερ σοι ύψοι την διάνοιαν και σοι έμπνέει ευγενή και άρρενωπά αισθήματα, μη ζήτει άλλον κανόνα ίνα τδ κρήνης' εινε κалόν και χειρός καλλιτέχνου. (La Bruyere.)

* * * * *
Λέγε πάντοτε την αλήθειαν, αλλά λέγε αυτην μετά τρόπου εύαρέστου. Η αλήθεια εινε εικονογραφία, ο δε τρόπος, καθ' έν εκφέρεται, εινε τδ πλάσιον τδ συντελούν εις αυξησιν της καλλονής της εικονογραφίας.

* * * * *
"Ο φιλάργυρος δμοιάζει προς τον χοίρον, όστις χρησιμεύει μόνον όταν σφαγή.

* * * * *
Τον ήλιον ως και τον θάνατον ούδέποτε άσκαρδαμυκτι άτενίζομεν.

ΟΙΚΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Διατήρησις του κρέατος.

Κάψον τδ κρέας εις τεμάχια μίλι, ή, τδ πολύ, μιάσ και ήμισείας δαδάος, όις αυτά εντός χύτρας πηλίνης ή κάδου ξυλίνου, λάβε δ' έπειτα άνθρακα άρτίως διαπυρωθέντα και κοπανισμένον εις κόνιν, εκ χονδρών μορίων, και κισπάλισον τδ κρέας έως να σκεπασθί καλώς. Ούτω διατηρείται τδ κρέας ύπερ την έβδομάδα, ει και εν ύρα θέρους και μεγάλου καύσωνος' μετά μίαν έβδομάδα τδ εύρίσκεϊς νωπόν, ως αν τδ ελάμβανες από του κρεσπώλου κατ' εκείνην την ύραν. Σημείωσαι, ότι η κόνις των άνθράκων φράττει τον άέρα και έμποδίζεϊ την σήψιν, ώστε όσον παχύτερον εινε τδ στρώμα της κόνεως (δύο ή τριών δακτύλων), τοσοούτον άσφαλεστερα καθίσταται η διατήρησις.

ΑΘΗΝΑΙ.—ΕΥΝΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ, ΟΜΟΣ ΠΑΤΡΙΣΤΟΣ, 1